

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 16: Historie

Žádost o grant k realizaci výstavy o vystěhování židovského obyvatelstva z Neveklovska

**Martin Bitarovec
Středočeský kraj**

Neveklov 2018

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 16: Historie

**Žádost o grant k realizaci výstavy o vystěhování
židovského obyvatelstva z Neveklovska**

**An application for a grant to realization an
exhibition on forced displacement of the Jewish
population from Neveklov**

Autoři: Martin Bitarovec
Škola: Obchodní akademie Neveklov, Školní 303,
257 56 Neveklov
Kraj: Středočeský kraj
Konzultant: Mgr. Miroslava Hulanová

Neveklov 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval samostatně a použil jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Neveklově dne 25.3.2018

Martin Bitarovec

Poděkování

Děkuji mé vedoucí práce Mgr. Miroslavě Hulanové za pozornost, kterou věnovala mé práci, a za cenné rady.

Dále děkuji programu SmartUp Nadace O2 za poskytnutí finančních prostředků na realizaci výstavy.

Velký dík patří panu Tomáši Trávníčkovi, vikáři Sboru Církve bratrské v Praze 1 – stanice Neveklov, bez jehož pomoci a rad by výstava nevznikla.

Dále děkuji řediteli Státního okresního archivu Benešov Mgr. Michalu Sejkovi za jeho čas a za možnost získání informací v badatelně Státního okresního archivu Benešov při zpracování tématu.

Také děkuji Židovskému muzeu v Praze, za možnost získání informací v jejich archivu a za většinu poskytnutých fotografií.

Velké poděkování patří také pamětníku panu Jaroslavu Škarvanovi za ochotu, pomoc a za rozhovor, který mi poskytl.

Zvlášť velké poděkování patří veřejnosti, která zareagovala na moji výzvu a poskytla mi potřebný materiál, jak písemný, tak i věcný.

Anotace

Jedná se o práci, která se věnuje tématu grantového řízení. Cílem je vytvořit žádost o grant od Nadace O2 SmartUp, následně ji podat a s pomocí získaných finančních prostředků připravit a zrealizovat výstavu o vystěhování židovského obyvatelstva z Neveklova. V rámci realizace výstavy byly zdigitalizovány autentické dokumenty, které byly zapůjčeny veřejností a Židovským muzeem Praha. Výstava je situována symbolicky do místní synagogy.

Klíčová slova

grant Nadace O2 SmartUp; výstava; židovské obyvatelstvo na Neveklovsku

Annotation

This work deals with the topic of grant procedure. The aim is to create an application for a grant from the O2 SmartUp Foundation then submit it and to prepare and hold an exhibition on forced displacement of the Jewish population from Neveklov with the help of the obtained founding. As part of the realization of the exhibition, authentic materials lent out by the public and the Jewish Museum of Prague were digitized. The exhibition is symbolically held in the local synagogue.

Keywords

O2 SmartUp Foundation grant; exhibition; Jewish population in Neveklov region

Obsah

Úvod	8
1 Vymezení základních pojmů	10
1.1 Granty	10
1.1.1 Příklady grantů určených pro studenty	10
1.2 Dotace	11
1.2.1 Druhy dotací	11
2 Nadace O2	12
2.1 Program SmartUp Nadace O2	12
2.1.1 Cílová skupina	13
2.1.2 Přínos programu SmartUp	13
2.1.3 Podporované projekty	14
2.1.4 Využití financí	14
3 Matana a.s.	15
4 Vytvoření žádosti o grant a jeho realizace.....	16
4.1 Vzdělávací kurz	16
5 Příprava a realizace výstavy	18
5.1 Základní informace pojednávající o židovské tematice	19
5.1.1 Judaismus	19
5.1.2 Historie judaismu.....	20
5.1.3 Mojžíš	20
5.1.4 Hebrejská Bible	21
5.1.5 Tóra.....	21
5.1.6 Bohoslužba	23
5.1.7 Židovský rok.....	24
5.1.8 První měsíc	24
5.1.9 Svátky	26
5.1.10 Obřady a svátky	27
5.2 Historie židovského obyvatelstva v českých zemích	28
5.2.1 Prvotní osídlení v českých zemí	28
5.2.2 První města s židovskými obcemi	29

5.2.3 Způsob osídlení	29
5.2.4 Změna židovského osídlení	30
5.2.5 Počet židovského obyvatelstva	30
5.2.6 Vypovězení Židů z Moravy	30
5.2.7 Vypovězení ze Slezska	31
5.2.8 Vypovězení Židů z Čech	31
5.2.9 Praha – největší židovská obec v Evropě	32
5.2.10 Vzrůst populace	32
5.2.11 Noví židovští obyvatelé	33
5.2.12 Další změny v osídlování	33
5.2.13 Novověké židovské dějiny.....	33
5.2.14 Zákony Karla VI.....	34
5.2.15 Změna počtu populace.....	34
5.2.16 Období Marie Terezie.....	35
5.2.17 První židovská migrační vlna	35
5.2.18 Druhá židovská migrační vlna.....	35
5.2.19 Důsledky migračních vln.....	36
5.2.20 Dvě skupiny židovského obyvatelstva	36
5.2.21 Největší protižidovský pogrom v dějinách.....	36
5.2.22 Židovská populace v období Protektorátu	37
5.2.23 Deportace.....	37
5.2.24 Situace po 2. světové válce a současnost.....	39
5.3 Historie židovského obyvatelstva na Neveklovsku.....	40
5.3.1 Osídlování židovského obyvatelstva v 17. století	40
5.3.2 Židovské obyvatelstvo v 18. století	40
5.3.3 Židovské obyvatelstvo v 19. a 20. století	41
5.3.4 Židovské matriky	41
5.3.5 Židovské domy	42
5.3.6 Vystěhování Židů z Neveklova	42
5.4 Židovský hřbitov	44
5.5 Synagoga	46

5.5.1 Přestavby synagogy	46
5.5.2 Vybavení synagogy	47
5.6 Historické fotografie.....	50
5.7 Vystavené materiály ze synagogy	54
5.7.1 Pohár.....	54
5.7.2 Opona	55
5.7.3 Pokrývka synagogální	56
5.7.4 Pláštík na Tóru.....	57
5.7.5 Pláštík na Tóru.....	58
5.7.6 Opona	59
5.7.7 Opona	60
5.7.8 Ukazovátko na Tóru	61
5.7.9 Rituální kořenka	62
5.7.10 Die Grossen, Gelehrten Rabbiner Israels	63
5.7.11 Pohár.....	64
5.8 Rozhovor	65
5.9 Domy židovských rodin	67
Závěr.....	71
Zdroje	74
Seznam obrázků.....	75
Seznam příloh.....	76
Přílohy	77

ÚVOD

Mnozí lidé se dnes stávají doslova otroky internetu. Jak často zaznívají věty typu, to psali na internetu, to jsem četl na netu, jdi na net, tam to bude... Ano, internet je nepochybně studnicí informací, ale přiznejme si, že nás „zaujmu“ informace plné adrenalinu, senzací, že hledáme jen to, co chceme hledat. Jen málokdy se rozhodneme hledat něco, o čem pouze tušíme a iž vůbec nehledáme to, o čem nevíme. A také – kdo se zamýšlí nad tím, zda je TAM všechno, zda jsou informace pravdivé? Lidé spolu málo komunikují z očí do očí, možná se bojíme ukázat své city. Ano, city. Kdo viděl oči člověka, který zažil nějaké utrpení, válku, vystěhování, neoprávněné vězení, ten si jistě dokáže představit, co stálo za vznikem této práce.

Bohužel pamětníci v současné době pomalu odcházejí a jejich vzpomínky s nimi. Je však potřeba historii připomínat i mladším generacím. Autentické materiály jsou schopny o mnoho více oslovit a zapůsobit. Je třeba doprovodit lidi do míst, která v sobě historii ukrývají, ale jsou zapomenuta a mlčí. Je však velice těžké dnešní, na svůj klid zvyklé, lidi rozhýbat. Nápad? Jsi blázen... Kde bys na to vzal... Nech to být...

Ale dnešní doba nabízí nám mladým nové možnosti pro realizaci svých představ a nápadů. Přináší možnosti grantů a dotačních řízení, s nimiž je spjata finanční podpora. Právě finance jsou totiž při realizaci akce obrácené k veřejnosti často tím největším problémem.

I tato práce, respektive idea předat veřejnosti informace o dnes již téměř zapomenuté historii, bude snad realizována pomocí jednoho takového grantu.

Cíl – oživit historii, říci světu, že i v Neveklově žila početná židovská komunita, že tady sídlila Židovská obec, že máme synagogu (o které se již léta nemluví), že to tajemné místo za Neveklovem je bývalý židovský hřbitov. Jak – svépomocí, je třeba najít zdroj financí někde „venku“, tedy mezi granty. Jde tedy o vytvoření žádosti o finanční podporu pro grantové řízení a následnou realizaci výstavy o historii židovského obyvatelstva v Neveklově. Grantové programy jsou v současné době poměrně rozšířené, občas je však třeba „umět hledat“. Jak bylo zmíněno, populární jsou již proto, že jejich prostřednictvím mohou jednotlivci či skupiny osob získat prostředky, a uskutečnit tak aktivity, kterými obohatí své okolí a které by jinak upadly v zapomnění.

V rámci realizace výstavy budou shrnuty dostupné informace týkající se židovské komunity, bude oslovena veřejnost s prosbou o zapůjčení dobových materiálů, ale i s prosbou, aby pamětníci své příběhy předali další generaci, aby nebyly zapomenuty. Získané dokumenty (deníky, vyhlášky, fotografie), které zapůjčí veřejnost, budou zdigitalizovány. Veškerý takto připravený materiál bude zpřístupněn a se souhlasem majitelů prezentován v místní synagoze.

Tím, že bude výstava umístěna ve zdejší (dnes již „ztracené“) synagoze, se otevře další téma – její záchrana – obnova, rekonstrukce a její zpřístupnění veřejnosti. Do těchto prostor budou

symbolicky pomocí fotografií a popisků přeneseny i náhrobní kameny z místního židovského hřbitova.

Cílem práce je tedy připravit a navrhnout výstavu. V tomto případě právě s pomocí grantu od Nadace O2 SmartUp. K dalším cílům práce patří vyhotovit žádost o grant, ale také připomenutí historie města prostřednictvím výstavy autentických materiálů o židovském obyvatelstvu na Neveklovsku a také o vystěhování židovského obyvatelstva pohnuté době 2. světové války.

Hlavní cíl práce vystihují slova pana Arnošta Lustiga: „Kdo nezná svoji historii, je odsouzen k tomu si ji zopakovat.“

Nechme tedy historii a místa s ní spjatá promluvit.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Granty

„Grant je účelový příspěvek na veřejně prospěšný účel, který se obvykle získává ve více méně veřejné soutěži na základě předloženého projektu.“¹

Další vymezení se opírá mimo jiné i o rozdílné rozdělení podpory podle kontinentů, například v Evropě se podporují vědecké, výzkumné, případně i kulturní projekty, zatímco v USA či ve Velké Británii je význam grantové podpory širší a zahrnuje i soukromou dobročinnost.

Grantová přihláška se podává poskytovateli na předepsaném formuláři ve stanovené lhůtě a je to písemná žádost o podporu, obvykle finanční. Formulář obsahuje podrobný plán činnosti, podle kterého se bude postupovat, a odpovídá charakteru odboru. *„Důležité je získání souhlasu a podpory, vytvoření pocitu jistoty u sponzora a v neposlední řadě je slibem a závazkem, který se v okamžiku přijetí stává závazným, kdy žadatel slibuje, že vyřeší daný problém.“²*

1.1.1 Příklady grantů určených pro studenty

Fond studentských projektů při ČVUT – Grantová soutěž Vladimíra Stejskala

Nadace Sophia

Rada dětí a mládeže Moravskoslezského kraje

Nadace Antonika

Vodafone – Nápad roku

Nadace O2 – SmartUp

¹ <https://student.finance.cz/zpravy/finance/284596-granty-jak-to-funguje/> [28.11.2017]

² <https://student.finance.cz/zpravy/finance/284596-granty-jak-to-funguje/> [28.11.2017]

1.2 Dotace

„Dotace je formou poskytnutí určitého množství finančních prostředků, nejčastěji ze státního rozpočtu (nebo také z územního rozpočtu). Může a nemusí být stanovena na konkrétní účel.“³

Rozdíl mezi grantem a dotací je ve vymezení přesnější účelovosti a specifikace. Metodika vládní finanční statistiky za dotace považuje dobrovolné běžné nebo kapitálové investice mezi vládními jednotkami, mezi nadnárodními organizacemi a vládou. *„Vládní finanční statistika a Systém národních účtů v příručkách MF ČR nabízí užší definici slova dotace jako nenárokovaný transfer, který poskytuje vláda vybraným podnikům a jehož velikost se určuje na základě úrovně produkce nebo činnosti či na základě množství a hodnoty vyprodukovaného zboží a služeb.“⁴*

1.2.1 Druhy dotací

Dotace jsou dvojího typu.

a) města dostávají dotace na činnosti, které vykonávají za stát

jde např. o dotace na činnosti výkonů státní správy, dotace na školství, na mzdové prostředky pro zaměstnance

b) dotace, které nejsou nárokové a o které se musí žádat

jde např. o dotace ze Státního fondu rozvoje bydlení nebo ze Státního fondu životního prostředí.

³ <http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=1181> [28.11.2017]

⁴ <http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=1181> [28.11.2017]

2 NADACE O2

Nadace O2 je zřízena společností O2 Czech Republic a.s.

„Podporujeme rozvoj dětí a mladých lidí. Přinášíme komunikační technologie opravdu každému – tedy i lidem, pro které by jinak třeba byly nedostupné. Naši kolegové se každý rok účastní celé řady dobrovolnických aktivit.“⁵

Obr. č. 1 – Logo Nadace O2

zdroj: <https://nadaceo2.cz/> [03.01.2017]

2.1 Program SmartUp Nadace O2

Grant určen pro mladé lidi, kteří mají zajímavé nápady, ale nemají finanční zdroje na jejich realizaci.

Pro lepší pochopení programu je třeba objasnit význam slova *smart*:

- Smart (STYLOVÝ, VKUSNÝ)
- Smart (CHYTRÝ, POHOTOVÝ)
- SMART cíle

Pokud je plánován nějaký projekt, je třeba obrátit pozornost na rozvoj několika cílů, které přinesou úspěch. Cíle by měly být SMART – konkrétní (S), měřitelné (M), dosažitelné (A), realistické (R) a časově omezené (T).

⁵ <https://nadaceo2.cz/kdo-jsme> [03.01.2018]

Zkratka SMART má několik lehce rozdílných variant, které napomohou komplexnější definici cílů:

S	konkrétní	(specific, significant, stretching)
M	měřitelný	(measurable, meaningful, motivational)
A	dosažitelný	(agreed upon, attainable, achievable, acceptable, action-oriented)
R	realistický	(relevant, realistic, reasonable, rewarding, results-oriented)
T	časově omezený	(time-based, time-bound, timely, tangible, trackable) ⁶

2.1.1 Cílová skupina

Program SmartUp je určen pro všechny mladé lidi ve věku 15–29 let. Členem týmu musí být minimálně jedna osoba starší 18 let. Je určen pro týmy 2 až 5 lidí, kteří nosí v hlavách zajímavé a originální nápady, pro ty, kteří na projektu pracují dobrovolně, bez nároku na honorář.

2.1.2 Přínos programu SmartUp

V první úrovni program poskytuje zisk až 30 000 Kč na dobu šesti měsíců, ve druhé až 60 000 Kč na dobu šesti měsíců a ve třetí úrovni až 100 000 Kč na dobu jednoho roku. Další zisk je formou neformálního vzdělání, tzn., že podpoření realizátoři se musí zúčastnit vzdělávacího kurzu, kde je možné získat a procvičit dovednosti uplatnitelné nejen v projektech SmartUp. „*Vzdělávací kurz proběhne o víkendu 2. – 3. 12. 2017.*“⁷ Dále přináší nové zkušenosti a dovednosti uplatnitelné v budoucnu nejen v práci, ale i mimo ni. Nové kontakty na zajímavé lidi či organizace.

⁶ <https://www.bing.com/search?q=Akronym&form=EDNTHT&mkt=cs-cz&httpsmsn=1&refig=bb8194d06a4d4a6de689136e2efa9766&PC=ACTS&sp=-1&pq=akronym&sc=8-7&qsn=&sk=&cvid=bb8194d06a4d4a6de689136e2efa9766> [28. 2.2018]

⁷ <https://www.o2smartup.cz/pravidla/> [22.11.2017]

2.1.3 Podporované projekty

Obr. č. 2 – Druhy podpořených projektů SmartUp

Jaké projekty podpoříme?	A jaké naopak ne?
Projekty, které mají originální nebo kreativní myšlenku. Projekty, kde tým ukáže, že se nebojí přihlásit nápad, který je víc než jen obyčejný a který vytvoří nebo změní cokoliv ve svém okolí.	Projekty, které nejsou pro daný region nebo oblast či téma ničím výjimečné.
Projekty, které přinášejí prospěch a užitek ostatním lidem (např. obyvatelům obce, dětem ze školy, studentům univerzity, dětem z dětského domova, lidem s postižením, starým lidem z domova důchodců, projekty zaměřené na české občany nebo na cizince žijící na území České republiky atd.)	Projekty, které podporují nebo propagují politické strany, politická hnutí či extrémní ideologie nebo nabádají k přestoupení k určitému náboženství. Dále pak projekty propagující kriminalitu, užívání návykových látek, šikanu, násilí, gamblerství, apod.
Projekty, které realizátoři dělají bez nároku na honorář. Nevadí, pokud nějaké peníze díky realizaci projektu vyděláte, ale musí být potom zpět investovány na jeho rozvoj.	Projekty, kterými si chceš ty nebo nějaká organizace pouze vydělávat peníze. Nemělo by tedy jít o start-up. Projekty přinášející prospěch pouze členům týmu. Projekty, které chtějí získané finance pouze předat jiné organizaci nebo osobě.
Projekty, jejichž převážná část je realizována v České republice (minimálně 70 % rozpočtu).	Projekty, které jsou z větší části zaměřené na pomoc mimo Českou republiku (více než 70% rozpočtu by bylo utraceno mimo Českou republiku).

zdroj: https://www.o2smartup.cz/download/Pravidla_SmartUp_final_1.uroven_6.vlna.pdf [17.10. 2017]

2.1.4 Využití financí

Pro program SmartUp je třeba zpracovat rozpočet, v němž je uvedeno, jak budou případné finance využity.

Finance je možno čerpat na: nákup materiálu, jako je např. náradí a pomůcky, kancelářské pomůcky, sportovní náčiní apod. Na pronájem a zajištění prostor.

„Majetek nebo soubor věcí pořízený z financí programu SmartUp s hodnotou nad 3 000 Kč musí tým po ukončení projektu darovat veřejně prospěšné organizaci, která umožní další bezplatné využívání těchto věcí. Jde např. o jakékoli vybavení prostor, nábytek, technika, sportovní vybavení apod.“⁸

⁸ <https://www.o2smartup.cz/pravidla/> [17.10.2017]

3 MATANA A.S.

„Akciová společnost Matana byla založena roku 1992 Židovskou obcí v Praze jako společnost, jejímž úkolem je vykonávat správu většiny nemovitostí ve vlastnictví Židovské obce v Praze a od roku 2001 Federace židovských obcí v ČR.“⁹

Společnost Matana a.s. má na starost správu více než 250 židovských památek, převážně židovské hřbitovy a synagogy a další nemovitosti ve vlastnictví Židovské obce v Praze. Efektivně s majetkem hospodáří, tzn. zajišťuje údržbu, zhodnocení a rozvoj majetku Židovské obce v Praze s cílem zvýšení výnosů z pronájmů.

„Při výkonu své činnosti si uvědomujeme nutnost zachovat značnou kulturně historickou a architektonickou hodnotu objektů svěřených nám do správy, které tvoří významnou součást národního kulturního dědictví. Matana a.s. má dlouholetou zkušenost se správou nemovitostí v centru historických měst i s objekty v menších sídlech ČR. Většina spravovaných nemovitostí, se nachází v chráněném památkovém území, což vyžaduje od správce značnou odbornost.“¹⁰

Společnost je nezbytné kontaktovat, neboť vlastní a spravuje židovský hřbitov a synagogu v Neveklově. Jejím souhlasem jako vlastníka je podmíněno uskutečnění výstavby.

Obr. č. 3 – Logo akciové společnosti Matana

zdroj: <http://www.matana.cz/index.php/informace> [21.11.2017]

⁹ <http://www.matana.cz/index.php> [21.11.2017]

¹⁰ <http://www.matana.cz/index.php> [21.11.2017]

4 VYTVOŘENÍ ŽÁDOSTI O GRANT A JEHO REALIZACE

Nejprve je třeba podat přihlášku programu SmartUp. Zde je nutno vyplnit patřičné údaje: název projektu, anotace – hlavní myšlenka projektu, popis projektu, SMART přidaná hodnota = originalita projektu, analýza cílové skupiny, komunikační plán projektu, místo realizace projektu, požadovaný rozpočet v rámci programu SmartUp, členové týmu, fáze projektu a předběžný rozpočet. Vyplněná přihláška projektu programu SmartUp pro tento projekt je součástí příloh. Příloha č. 1 – Přihláška projektu

Následně formálně schválené přihlášky mohou zabojevat u veřejnosti o tzv. Divokou kartu programu SmartUp, která projektu s největším počtem hlasů přinese podporu a přiznání grantu bez ohledu na hodnocení odborné komise.

Tento projekt získal grant po hodnocení odborné komise. Stal se jedním ze 77, které grant získaly.

4.1 Vzdělávací kurz

Vzdělávací kurz od Nadace O2 SmartUp se konal 1. – 2. 12. 2017 v Deštném v Orlických horách. Absolvování kurzu bylo povinnou podmínkou pro vyplacení financí.

Jeho cílem bylo pomoci skupinám v různých tématech, ať už to v komunikaci s okolím, osobnostním rozvojem nebo projektovém řízení či týmovou spoluprací. Jednalo se o propojení teorie s praxí. Součástí kurzu byly také rady a nápady, jak by dané projekty mohly vypadat. Hlavní důraz byl kladen na komunikaci s neznámými lidmi, zmírnění stresu a nácvik komunikace.

Vedení jednotlivých částí kurzu organizovala Prázdninová škola Lipnice, tj. nezisková nevládní organizace, která usiluje o všestranný rozvoj osobnosti člověka především pomocí principů zážitkové pedagogiky.

Poprvé se zde představili tutoři projektů od O2 a navázali spolupráci se členy týmů daných projektů. Tutorem tohoto projektu se stal Vladimír Fiala od společnosti O2.

Doprovodným programem bylo fotografování všech účastníků tohoto vzdělávacího kurzu.

Obr. č. 4 – Fotografie účastníků vzdělávacího kurzu

Poznámka: bílá trika – tutoři Nadace O2 a organizátoři kurzu, šedá trika – Prázdninová škola Lipnice, modrá trika – účastníci a realizátoři projektů.¹¹

¹¹ Zdroj: fotografie Nadace O2, autor fotografie Jan Nechvíle

5 PŘÍPRAVA A REALIZACE VÝSTAVY

Nápad uspořádat výstavu v dnes již zapomenuté synagoze vznikl v roce 2017, kdy také vznikla odborná práce na téma Historie židovského etnika na Neveklovsku. Díky této práci byli „objeveni“ pamětníci, dokumenty, ale i místa jako židovský hřbitov či synagoga.

Následně bylo třeba najít někoho, kdo má přístup do synagogy, kdo by pomohl s realizací celého plánu. Touto osobou se stal pan Tomáš Trávníček, vikář Sboru Církve bratrské v Praze 1 - stanice Neveklov. Pan vikář má s Židovskou obcí v Praze kontakty, které následně umožnily získat přístup do archivu a nalézt tak další cenné materiály.

Ve stejné době, tj. v září 2017, byla podána žádost o grant a byla prostřednictvím Zpravodaje Neveklovska a informační SMS zprávy oslovena veřejnost s prosbou o spolupráci. Se záměrem uspořádat výstavu byl seznámen i starosta Města Neveklov Ing. J. Slabý, který myšlenku jednoznačně podpořil a přislíbil pomoc, bude-li třeba.

5. 11. 2017 přišla zpráva, která potvrdila schválení žádosti. Bylo třeba však doplnit ještě souhlas majitele objektu s uspořádáním akce. Tento souhlas nemohl udělit pan vikář Trávníček, bylo třeba opět oslovit Židovskou obec, tentokrát přímo pana ředitele – Příloha č. 2 Žádost o souhlas s konáním akce v synagoze.

Poté, co byl zaslán souhlas – Příloha č. 3, který byl následně předán Nadaci O2, byly poukázány na účet peníze a započala samotná příprava výstavy. Příloha č. 4 – Zmocnění pana Malého k zastupování, je listina, kterou byl p. Malý zmocněn společností Matana a.s. k podpisu souhlasu s konáním výstavy v neveklovské synagoze.

Příprava samotné výstavy obnášela zajištění potřeb k její konání – korkové paravány, na které bude umístěna expozice výstavy od firmy Chalupa a Klíma s.r.o., faktura objednávky – Příloha č.5 – Faktura korkových paravanů, shromáždění materiálů od veřejnosti, zajištění doprovodného programu – přednáška Mgr. Michala Sejka, vystoupení sboru ZŠ Jana Kubelíka Neveklov pod vedením Ing. Marie Šaffkové či ochutnávka židovských pokrmů. Bylo třeba dořešit detaily výstavy s panem Tomášem Trávníčkem a také s panem starostou Ing. Janem Slabým – přesun a umístění židlí a stolů, zavedení elektrické energie, vytápění synagogy apod. Následně byl připraven náčrtek výstavy – Příloha č. 6 – Náčrtek výstavy.

5.1 Základní informace pojednávající o židovské tematice

Jedná se o připravené informace na výstavu, která proběhne 28. března 2018.

5.1.1 Judaismus

Judaismus je náboženství a kultura židovského národa. Zásady a dějiny judaismu vytvářejí historické základy mnoha jiných náboženství včetně křesťanství a islámu.

Členy Židovských obcí mohou být podle rabínského souboru zákonů (halacha) pouze ti, kteří mají židovskou matku a tzv. proselyté (ti, kteří na židovskou víru přestoupili). Ještě je doplněno doložkou:

"... ten, kdo se nehlásí k žádnému jinému náboženství."

Podle současných stanov FŽO se mohou stát členy Židovských obcí v ČR ti, kteří mají nejméně jednoho židovského prarodiče (izraelský zákon návratu).

Podle tradice je zakladatelem judaismu Abraham a jeho potomci Izák a Jákob (počátek 2. tisíciletí př. Kr.). Vznik židovského náboženství se však datuje do období odchodu Židů z egyptského zajetí, tedy přibližně do 13. století př. Kr., kdy podle Bible obdržel Mojžíš na Sinaji Desatero přikázání. Zásadními zlomy v historii bylo vytvoření Davidova království (kolem r. 1000 př. Kr.) a vybudování Jeruzalémského Chrámu Šalamounem (r. 960 př. Kr.) Jeho dvojí zboření, první v r. 587 př. Kr. vojsky babylonského krále Nabuchodonozora a druhé v r. 70 n. l. Římány, mělo za následek vznik rozsáhlé židovské diaspory¹² po celém světě. Od 1. století n. l. se pak namísto Chrámu stávají centrem duchovního života jednotlivé synagogy. Židovské osídlení dnešního území Čech a Moravy se datuje přibližně do 8. století n. l., někteří badatelé přisuzují židovský původ knížeti Sámovi, první písemné zmínky jsou však až z 10. století.¹³

¹² Diaspora = rozptýlení; dlouhodobý pobyt náboženské nebo etnické skupiny v cizím prostředí

¹³ <http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/> [2.3.2018]

5.1.2 Historie judaismu

Historie judaismu se dělí na čtyři velká období rozvržená do 4000 let:

- Období biblické tradice (20. stol. př. Kr. – 4. stol. př. Kr)
- Helénské období (4. stol. př. Kr. – 2. stol. n. l.)
- Období rabínské tradice (2. - 18. stol. n. l.)
- Moderní + současné období (1750 – dnes)
- Dějiny židovského národa začínají přibližně 4tis. let př. Kr. v Uru v Mezopotámii.

Na tomto území žily různé semitské národy, k nimž patřili i Izraelité, kteří se museli často stěhovat. Jeden z jejich kmenů se dostal dál než ostatní. S Abrahámem v čele opustil Mezopotámii a usadil se v Kanaánu. Hlad jej však zahnal až do Egypta, do úrodné obilné části. Podle tradice je zakladatelem judaismu Abraham a jeho potomci Izák a Jákob (počátek 2. tisíciletí př. Kr.).

Tam se Izraelité postupně dostali do otrockého postavení, které trvalo po čtyři staletí (1600 - 1200 př. Kr.). V důsledku tohoto útluaku ze strany Egyptanů se k sobě Izraelité pevněji semkli a toužili se vrátit zpět do země kanaánské. Z generace na generaci si předávali vyprávění o osudech svého prapředka Abrahama a jeho potomků, syna Izáka a vnuka Jákoba a dalších. Hebrejské kmeny nejdříve uctívaly mnoho bohů ztělesňujících přírodní síly (polyteismus). Postupně se během staletí vytvářela a upevňovala víra v jednoho boha.

Bylo to první monoteistické náboženství (Monoteismus je forma náboženství, která uznává, že je pouze jediný Bůh) v dějinách lidstva. Tento Bůh neměl podobu ani jméno. Vztah mezi člověkem a Bohem byl založen na spojenectví, protože Bůh vedl Abrahama a dal mu vlast, Kanaán. Abraham mu za to sloužil s absolutní oddaností. Smlouva s Bohem byla obnovena Izákem a Jákobem, později Mojžíšem¹⁴

5.1.3 Mojžíš

Mojžíš je skutečný zakladatel židovského náboženství – judaismu. Vysvobodil izraelský lid z otroctví a vyvedl ho z Egypta. Cesta vedla napříč Sinajskou pouští a trvala čtyřicet let. Izraelci se vrátili do země předků Kanaánu, země zaslíbené. Právě během tohoto dlouhého putování dal Mojžíš Židům desky zákona, posvátný dokument, jehož obsah je shrnut do

¹⁴ <http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/> [2.3.2018]

desatera přikázání. Zároveň vytvořil podrobná pravidla pro chování v nejrůznějších situacích každodenního života.

Po příchodu do Kanaánu se izraelskému lidu vedlo dobře. Zemi spravovali králové, z nichž nejslavnější byl David a jeho syn Šalamoun. Lid se však často dopouštěl nespravedlností, porušoval zákony morálky a zapomínal na svého Boha. Bůh proto posílal proroky, kteří měli připomínat víru a spásu. Židovská víra a tradice jsou zachyceny v literatuře, jejíž vznik sahá až do starověku a pokračuje ještě dnes. Z velké části je psána hebrejsky, ale také aramejsky, tj. jazykem, kterým se mluvilo v Palestině a Mezopotámii, a od středověku také arabsky¹⁵.

5.1.4 Hebrejská Bible

= soubor hebrejského Písma Svatého odpovídá hlavním knihám starého zákona (první oddíl křesťanské Bible).

Obsahuje 24 knih, které jsou rozděleny do tří úseků:

Tóra či Pentateuch (prvních pět knih – Genesis, Exodus, Leviticus, Deuteronomium) a končí Mojžíšovou smrtí kolem r. 1200 před Kristem.

Neviim či Proroci

Ketuvim či Hagiografy (Žalmy, Pláč, Přísloví, Job, Kazatel, Píseň písní...)

Židé mají i ústní zákon neboli Talmud, který má dvě části: Mišnu a Gemaru.

Kromě toho ještě existuje Kabala, která pochází ze starověku a rozvinula se ve středověku, jež obsahuje tajemný mystický výklad bible.

Židovské náboženství se promítá i do každodenního života Židů: Již od narození dítěte se musí plnit předepsané povinnosti¹⁶.

5.1.5 Tóra

(hebrejsky תורה) znamená *Zákon, učení* a v nejužším smyslu jde o první ze tří částí TaNaChu, neboli prvních pět knih hebrejské Bible.

¹⁵ <http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/> [2.3.2018]

¹⁶ <http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/> [2.3.2018]

Těchto prvních pět knih se také nazývá **Pentateuch** (z řeckého πεντάτευχος, „pět knih“), *Chamiša chumšej Tora* (hebrejsky „Pět pětin Tóry“) anebo **Pět knih Mojžíšových**, což je zavádějící název pocházející z prostředí raného křesťanství.

Tóra se skládá z pěti knih:

בראשית *Be-rešit* – Genesis

שמות *Šemot* – Exodus

ויקרא *Va-jikra* – Leviticus

במדבר *Ba-midbar* – Numeri

דברים *Devarim* – Deuteronomium

V širším slova smyslu pak slovo *Tóra* zahrnuje nejen zmíněných pět knih, ale také další dvě části Tanachu a Ústní zákon (tradiční interpretace textu Tóry).

Tóra ve smyslu Pentateuchu je základním dokumentem judaismu. Slovo samotné má kořen v hebrejském ירה „jara“, učit či ukazovat. V Tóře jsou obsaženy nejen univerzální příběhy Adama, Noeho, příběhy židovských praotců Avrahama (Abrahám), Jicchaka (Izák) a Ja'akova (Jákob, též Jakub, dalším jménem Jisra'el), proroka Mojžíše, ale také 613 micvot (židovských příkázání) a další materiál, který lze považovat za právotvorný. Tóra tak dala základ celému pozdějšímu židovskému právu, hebrejsky הלכה halacha.

Podle židovské tradice byly knihy Tóry věnovány Bohem Mojžíšovi okolo roku 1220 př. n. l., krátce po exodu z Egypta. Jak k tomuto věnování došlo, bylo předmětem debat v období raného rabínského anebo tanaitského judaismu (1. století n. l. – počátek 3. století n. l.) Jedna z verzí považovala věnování Tóry za jedinečnou událost, při které Mojžíš na hoře Sinaj obdržel celou Tóru. V tomto jediném okamžiku byla zjevena celá historie lidstva od prvopočátku Stvoření. Podle jiných verzí Mojžíš na Sinaji obdržel pouze Deset příkázání a ostatní zákony byly zjevovány postupně během čtyřiceti let putování pouští. V každém případě to ale podle těchto verzí byl hlas Boží, který Mojžíšovi diktoval obsah Tóry.

Během období Druhého chrámu (3. století př. n. l.–1. století n. l.) se pak prosazovala verze, podle které Mojžíš obdržel nejen celou psanou Tóru, ale také Ústní zákon.

Podle hypotéz, které se od doby osvícenství začaly ujímat na evropských univerzitách, byl text Tóry sestaven z několika předcházejících zdrojů. Jde o tzv. hypotézu pramenů či dokumentární hypotézu (nazývanou někdy podle předpokládaných pramenů "Jahvisty", "Elohisty", kněžského spisu, německy Priesterschrift, a tzv. Deuteronomisty zkratkou „JEPD“). V klasické podobě ji formuloval Julius Wellhausen, hypotéza ale prošla mnoha modifikacemi. Ke společně sdíleným východiskům moderního biblického bádání dnes patří předpoklad, že je text

Tóry kompromisem kněžských a laických, navzájem rozdílných materiálů. Ke spojení těchto tradic do díla, které známe jako Tóru či Pentateuch, došlo pravděpodobně za vlády Peršanů od konce 6. stol. př. n. l.¹⁷

Obr. č. 5 – Svitek Tóry s ukazovátkem zvaným jad¹⁸

5.1.6 Bohoslužba

Základem víry je Tóra, pět knih Mojžíšových, liturgickými texty jsou pak všechny knihy Starého zákona a Talmud, soubor tradičních předpisů k náboženskému životu a výkladu textů. Bohoslužby se konají třikrát denně, ráno, odpoledne a večer, den odpočinku Šabat začíná v pátek večer východem prvních tří hvězd na oblohu a končí v sobotu večer toutéž dobou.

Bohoslužba se koná v synagóze. Muži na sobě mají talit, šálu s trásněmi na všech rozích. Na hlavě nosí Židé malou priléhavou čepičku – Kipu (jarmulku) - na znamení oddanosti bohu.

Posvátného textu (Tóry) se nesmí nikdo ani prstem lehce dotknout, proto se při čtení používá ukazovátko.

Od počátku letopočtu byli Židé donuceni se rozptýlit po celém světě. Žili v Babylónii, Alexandrii, Římě a po celém pobřeží Středoziemního moře. V dějinách tohoto národa docházelo k častým pronásledováním. Tak se dostali do Německa, Anglie, východní Evropy. Také odsud

¹⁷ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tóra> [2.3.2018]

¹⁸ <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=0V7zidcD&id=E21C51A3F55A15F6AFDBA1F8643634566CEF221F&thid=OIP.0V7zidcDxU6NTQ-cv6rbPwHaFj&mediarurl=http%3a%2f%2fslideplayer.cz%2f2510221%2f9%2fimages%2f3%2fsvitek%2bT%25C3%25B3ry%2bs%2bukazov%25C3%25A1tkem%2b%25E2%2580%259EJad%2b%252C%2ben.wikipedia.org.jpg&exph=720&expw=960&q=svitek+t%3%b3ry+s+ukazov%3%a1tkem+zvan%3%bd+jad&simid=608055418633914497&selectedIndex=0&ajaxhist=0> [2.3.2018]

byli často vypovídáni, a proto jim mnohdy nezbývalo než přestoupit na křesťanskou víru nebo se uchýlit do ghetta.

„Pogromy na Židy, k nimž docházelo v Rusku, je přinutily k emigraci až do Spojených států.

Židé, kteří přežili nacistické vyvraždování, se rozhodli vrátit do země svých otců.

14. května 1948 vznikl stát Izrael. Ti, kdo zůstali ve světě=diaspoře (rozptýlení), podporují

Židy žijící v Izraeli finančními dary a jinými projevy solidarity. V Izraeli žije

jedna šestina (3 milióny) celkového počtu Židů. Nejpočetnější židovská komunita je ve

Spojených státech s 6 milióny Židů. V Evropě žije něco přes 4 milióny Židů.“¹⁹

5.1.7 Židovský rok

Řídí se podle fází měsíce. V židovském kalendáři se roky počítají od stvoření světa. Rok 2018 je tedy rokem 5778. Rok začíná na podzim a má 354 dní.

Židovský rok je rozdělen do 12 měsíců po 29 popř. 30 dnech. Začíná Novým rokem (Roš ha – šana) 1. tišri a končí 29. dnem měsíce elul.²⁰

Abychom získaly platný židovský letopočet, je třeba přičíst 3760 k většinově platnému letopočtu.

5.1.8 První měsíc

Tak jako občanský, má i běžný židovský rok dvanáct měsíců. Tóra jména měsíců neuvádí a označuje je prostě: první měsíc, druhý měsíc atd. V průběhu babylónského vyhnanství však měsíce získaly svá současná jména, pod kterými se s nimi seznámíme. Jako první měsíc označuje Tóra ten, ve kterém vyšli Židé z Egypta, měsíc zrodu židovského národa. Říká se mu nisan, měsíc svátku pesach. Dvanáctým, posledním, je měsíc adar. Proto když je vsouván za adar třináctý = přestupný měsíc, který je umístěn na úplný závěr roku, je vytvořen tzv. adar šeni /druhý adar/.²¹

Měsíce

Pro lepší orientaci začíná náš výčet měsícem tišri, ve kterém je slaven svátek roš hašana /Nový rok/. Pro zpestření jsou do tabulky přidána i odpovídající roční období, svátky daného měsíce a příslušné astrologické znamení.

¹⁹ <http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/> [2.3.2018]

²⁰ <http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/> [2.3.2018]

²¹ <https://www.fzo.cz/judaismus/historie/> [2.3.2018]

Měsíce a jejich svátky:

Měsíc	období	Svátky	znamení
Tišri	září-říjen	1.-2. roš hašana 10. Jom kipur 15.-21. sukot 22.-23. šmini acereí	váhy
(mar)chešvar	říjen-listopad		štír
Kislev	listopad-prosinec	25. začíná chanuka	střelec
Tevet	prosinec-leden	2. končí chanuka 10. postní den	kozoroh
Svat	leden-únor	15. tubišvat	vodnář
Adar	únor-březen	14. purim	ryby
Nisan	březen-duben	15.-22. pesach	beran
Ijar	duben-květen	5. jom haacmaut 18. lag beomer 28. jom jerušalajim	býk
Sivan	květen-červen	6.-7. šavuot	blíženci
Tamuz	červen-červenec	17. postní den	rak
Av	červenec-srpen	9. půst tiša beav	lev
Elul	srpen-září		panna ²²

²² <https://www.fzo.cz/judaismus/historie/> [2.3.2018]

5.1.9 Svátky

svátky dělíme na:

- na svátky biblické (zmíněné v Tóře), které se ještě dělí na svátky poutní, tedy na svátky, ve kterých byla v dobách existence chrámu povinnost přinést do Jeruzaléma sváteční oběť, a na tzv. vysoké svátky
- na svátky historické, spojené s konkrétními dějinnými událostmi
- na svátky moderní, související se státem Izrael
- na postní dny
- ostatní

rozdělení svátků:

biblické svátky vysoké	roš hašana, jom kipur
biblické svátky poutní	pesach, šavuot, sukot
historické svátky	chanuka, purim
moderní svátky	jam haactnaut, jom jerušalajim
postní dny	10. tevet, 17. tamuz, 9. av, 3. tišrí
Ostatní	tu bišvat, lag baomer ²³

²³ <https://www.fzo.cz/judaismus/historie/> [2.3.2018]

5.1.10 Obřady a svátky

Den odpočinku – Sabat: Začíná v pátek po západu slunce a končí sobotní nocí. Je to svátek, kterým se připomíná, že Bůh sedmého dne po stvoření světa odpočíval a že i v tom se mu člověk má podobat. Žid v tento den nepracuje, nezažihá a nezhášá světlo ani oheň, nevaří, nepíše apod. Pokrmy musí být obřadně čisté – košer, připravené podle židovských rituálních předpisů. Zakazuje se např. jíst maso jiných zvířat než přežvýkavců – sudokopytníků (např. vepřové nebo konina), jsou zakázány ryby bez šupin apod. Na stole nemají být současně pokrmy z masa a mléčná jídla. Dokonce nádobí v kuchyni je oddělené zvlášť pro mléčná a zvlášť pro masitá jídla a nesmí se zaměnit.

Roš ha-šana: Novoroční slavnost (1. tišri)

Jom kipur: Den smíření (10. tišri)

Sukot: Slavnost stánků, připomíná pobyt izraelských kmenů na poušti po odchodu z Egypta a vděčnost za úrodu. Staví se stánky se střechou z listí, protože Bůh poskytl ochranu židům na poušti dožínky, 15./16. tišri)

Simchat Tóra: Svátek radosti z Tóry (23. tišri)

Chanuka: Svátek světel, (svátek posvěcení chrámu, 25. kislev-1. tevet)

Tu be'svat: Novoroční slavnost stromů (15. švat)

Pesach: Svátek nekvašených chlebů = Velikonoce, trvá 8 dní a připomíná se jím odchod z Egypta. (Exodus, 15.-22. nisan)

Lag ba'omer: Vzpomínka na povstání (33. den "počítání omeru", 18. ijar)

Šavu'ot: Svátek týdnů, Koná se sedm týdnů po Velikonocích a připomíná dar Tóry (50. den po Pesachu, pentekoste = letnice, 6./7. sivan)

Tiš'a be'av: Zničení druhého chrámu (9./10. av)

Boží jméno se nesmí podle učení judaismu vyslovit, proto je Bůh v židovské tradici označován různými přízvisky, např. Hospodin, Jahve, Adonai²⁴.

²⁴ <http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/> [2.3.2018]

5.2 Historie židovského obyvatelstva v českých zemích

„Židé jsou semitským národem²⁵ pocházejícím z oblasti Blízkého východu. Kromě označení Židé jsou nazýváni též jako Izrael nebo Synové Izraele, Izraelité.

Nejstarší záznamy o existenci izraelského národa spadají do 2. tisíciletí př. n. l. Během 3 000 let se Židé ze své pravlasti – Izraele – Příloha č. 7 – Mapa Izraele – rozšířili do celého světa. Kromě národnostně-etnické skupiny tvoří Židé i skupinu náboženskou.

Symbolem Židů je Davidova hvězda – šesticípá hvězda.²⁶

Obr. č. 6 – Davidova hvězda²⁷

5.2.1 Prvotní osídlení v českých zemích

Židovské osídlení českých zemí se datuje od 10. století, kdy se tu Židé začali ve větší míře usazovat. Jeho charakter a rozsah je až do století 15. určován potřebami a možnostmi mezinárodního i domácího obchodu. Ze začátku se Židé usídlují jen v několika společenských a obchodních střediscích, která vznikala poblíž dálkových obchodních cest nebo na jejich křižovatkách při knížecích údělech. Až s rozvojem středověkých měst ve 13. a 14. století se stává židovská obec, i když nepočetná, součástí téměř každého většího města v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

²⁵Obecně národy hovořící semitským jazykem (podskupina afroasijských jazyků). V prvé řadě jsou jazykovým, nikoli rasovým označením.

²⁶BARNAVI, Eli a kolektiv. *Atlas univerzálních dějin židovského národa*. Praha: Victoria Publishing, 1995. 299 s. ISBN 80-7187-013-7.

²⁷<https://www.google.cz/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiInLX-y7zSAhWBPBoKHee3AIUQjRwIBw&url=http%3A%2F%2Fcz.depositphotos.com%2F89410930%2Fstock-photo-3d-star-of-david-symbol.html&psig=AFQjCNGONcAuJlNTm80rNGpW9Xed3jdhrA&ust=1488708095393977> [3. března 2017]

5.2.2 První města s židovskými obcemi

„V prvních stoletích se Židé vyskytují v Praze – pražské podhradí, „vyšehradská obec“ či Židovské Město.²⁸“ Dále se usídlují ve středním Polabí, v podhradí Brna a v Olomouci. V Čechách se do roku 1238 předpokládá existence židovského obyvatelstva kromě dvou nebo tří míst v Praze také v Litoměřicích, Příbrami, možná i v Kopistech. Do roku 1348 je pravděpodobná přítomnost Židů v Plzni, Kolinci, Klatovech, Domažlicích, Stráži, Kynžvartu, Chebu, Kadani, Žatci, Lounech, Ústěku, Nymburce, Kouřimi, Kolíně, Čáslavi, Vysokém Mýtě, Německém (dnes Havlíčkově) Brodě, Habrech, Jindřichově Hradci, Českém Krumlově a Českých Budějovicích. Počty židovského obyvatelstva v průběhu dějin jsou uvedeny v Tabulce č. 2 - Počet židovského obyvatelstva v českých zemích – Příloha č. 8.

„Na Moravě měla vedle Olomouce a Brna brzy na svou dobu poměrně početné židovské obce i další moravská královská města: Jihlava a Uherské Hradiště.“²⁹ Předpokládá se, že do roku 1238 se židovské rodiny na Moravě objevily také v Prostějově, Ivančicích a Boskovicích. První spolehlivá zpráva o židovském obyvatelstvu usazeném na území našeho Slezska pochází z roku 1281 a týká se města Opavy, z roku 1386 pochází zmínka o židovském duchovním v Krnově. „Na počátku 14. století máme přímé zprávy o židovské přítomnosti v dalších obcích: Slavkově, Třešti, Kroměříži, Mohelnici, Vyškově a Svitavách.“³⁰ Do roku 1348 jsou zprávy o přítomnosti Židů kromě již zmiňovaných měst ještě v Jemnici, Pohořelicích, Moravských Budějovicích a Uherském Brodě.

5.2.3 Způsob osídlení

Židé, kteří se v Praze a dalších městech Čech a Moravy usazovali, bydleli v prvních stoletích buď v hrazených samostatných dvorcích nebo, z důvodů bezpečnostních a náboženských, v malých sídlištích. Zakládali si je tehdy svobodně s povolením panovníka na místech, která jim vyhovovala, většinou poblíž mezinárodních či místních tržišť. Od počátku 13. století bylo židovské osídlení určováno *segregačními*³¹ nařízeními církevních koncilů. Židé byli většinou nuceni žít v uzavřených sídlištích, tzv. židovské ulice, častěji spíše ghetto. Tam, kde bylo ghetto, nepodléhali segregaci pouze někteří jedinci na základě zvláštní panovnickovy milosti. Od konce středověku žily mimo ghetto také jednotlivé nepriviligované židovské

²⁸PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 456

²⁹PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 481

³⁰PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 524

³¹ Segregace znamená původně oddělení, vyloučení ze stáda

rodiny, většinou však v obcích s nepatrným židovským osídlením a na venkově. „*Segregace židovského obyvatelstva v českých zemích byla dodržována až do roku 1848.*“³²

5.2.4 Změna židovského osídlení

Do počátku 15. století žili Židé v Čechách a na Moravě téměř výlučně ve větších městech. Toto středověké městské osídlení do poloviny 15. století v důsledku epidemií, válek, *pogromů*³³ a vypovězení téměř úplně zaniklo a začalo se vytvářet znovu. V průběhu následujícího století se charakter židovského osídlení jak v Čechách, tak i na Moravě proměnil. „*Židé byli na jedné straně soustředěni v jedné obci – v pražském Židovském Městě, na straně druhé žili rozptýleni po malých skupinách případně po jednotlivých rodinách ve venkovských městech a vesnicích, kam se stěhovali už za husitských válek.*“³⁴

5.2.5 Počet židovského obyvatelstva

Na počátku 16. století měla v Čechách nejhustší židovské osídlení střední a severní a východní část země. Zprávy o přítomnosti Židů jsou do té doby zaznamenány ve více než 80 obcích, ale není zřejmé, jestli šlo o trvalejší osídlení. V polovině 16. století žilo v českých zemích okolo 3 000 Židů, z toho 1 000 v Praze. Největší židovskou obcí v Čechách bylo v té době pražské Židovské Město, které si vždy uchovávalo hlavní postavení. Druhá nejpočetnější byla obec plzeňská, po vypovězení Židů z Plzně roku 1504 pak obec v Kolíně. Na svou dobu početně silné obce měla i další města: Cheb, České Budějovice, Litoměřice, Louny, Heřmanův Městec, Náchod aj. Z mnoha českých měst byli tehdy Židé na přání měšťanů vypovídáni, popřípadě města obdržela *privilej*³⁵ „*Židy netrpět*“, *zákaz pobytu, na němž měl zájem panovník, platil od 16. století v horních městech. Ve většině těchto měst, např. Plzeň, Cheb, Litoměřice, Karlovy Vary aj., a ve všech horních městech se mohli volně usazovat až v druhé polovině 19. století.*“³⁶

5.2.6 Vypovězení Židů z Moravy

Roku 1426 byli Židé vypovězeni z Jihlavy, roku 1454 z dalších královských měst: Brna, Olomouce a Znojma, v roce 1514 byli vyhnáni z Uherského Hradiště. Roku 1563 museli opustit také Nový Jičín, poddanské město s relativně velkou *kehilou*³⁷. Také v těchto obcích vzniklo

³²PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 560*

³³ Pogrom v ruském významu „pustošit, drtit“; obecné označení pro krvavé masové pronásledování, vraždění skupin obyvatel jiného náboženského vyznání

³⁴PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 600*

³⁵ Privilej – počestěná varianta latinského slova „privilegium“; označuje právní výsadu nebo obecněji výsadu

³⁶PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 620*

³⁷Kehila =

obec
PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 635*

významnější židovské osídlení teprve v druhé polovině 19. století. Vyhnaní se usazovali v menších poddanských městech nebo na vesnicích při panských statcích. Nejprve žili rozptýleně mezi ostatním obyvatelstvem, „záhy byli přepočítáváni, administrováni a po čase jim bylo vykázáno místo k pobytu: někdy před branami (Uherské Hradiště), jindy uvnitř města (Lipník, Třešť), někdy v těsné blízkosti kostela (Kroměříž, Prostějov), jindy v podhradí, podle toho, kdo byl jejich bezprostřední vrchností – zda církev, nebo šlechta“³⁸ Někdy se vraceli i do starších židovských obcí, např. Mikulov, Slavkov, Třebíč aj., jinde s povolením vrchnosti zakládali obce nové: Jevíčko, Batelov, Kyjov, Rousínov, Telč aj. Na počátku 16. století byla přítomnost Židů zaznamenána v třiceti šesti moravských obcích, nejhustší osídlení existovalo podél jižní hranice země, o něco slabší bylo na severu – Loštice, Prostějov, Přerov.

5.2.7 Vypovězení ze Slezska

V polovině 15. století byli Židé vypovězeni také ze Slezska. „Z Opavy v roce 1522, z Krnova a Krnovska v průběhu 16. století, tehdy zanikla i opavská židovská obec, jediná spolehlivě prokázaná středověká náboženská obec na území dnešního českého Slezska.“³⁹ Jako jediné dvě židovské enklávy zde zůstaly obce jen v Těšíně a v Osoblaze, která patřila administrativně k moravským obcím. „Od 17. století do roku 1848 tu smělo bydlet 135 povolených rodin, ve skutečnosti jich však bylo více.“⁴⁰ Jinde na území českého Slezska žilo až do roku 1752 v různých dobách na různých místech jen několik tolerovaných rodin, usazených po jedné, např. města Bohumín, Sudice na Hlučínsku, Kravaře, Krnov aj. „Z výsledků dvou sčítání Židů v 1. polovině 18. století vyplývá, že v některých městech žily dvě až tři židovské rodiny a další rodiny byly usazeny po jedné v různých vesnicích.“⁴¹

5.2.8 Vypovězení Židů z Čech

Před polovinou šestnáctého století postihlo vypovězení rovněž Židy z Čech. Mezi lety 1541 a 1564 směli na tomto území pobývat jen na základě zvláštních *glejtů*⁴², byli nuceni prodávat své domy a stěhovat se ze země. Zasažení byli hlavně obyvatelé českých ghatt, především pražského Židovského Města, kteří odcházeli do Polska, ale také na Moravu,

³⁸PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1. - str. 642 a 643

³⁹PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 643

⁴⁰PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 643

⁴¹PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 644

⁴² Glejt – historický výraz pro ochranný list, který vydal většinou panovník nebo vyšší šlechtická osoba, jenž potvrzoval ochranu dané osoby či skupiny na určitém území při jeho průchodu nebo pobytu. PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 695 – vysvětlivky

kde byli chráněni šlechtickou vrchností. Situace židovské komunity se proměnila až po smrti Ferdinanda I. v roce 1564. Díky příznivější politice Maxmiliána II., ale hlavně za vlády Rudolfa II. a jeho následovníků opuštěná ghetta znovu ožívala, Židé se začali vracet do země a v průběhu několika desítek let se stali významnou hospodářskou silou.

5.2.9 Praha – největší židovská obec v Evropě

Jako vždy v historii českých zemí hrálo tehdy rozhodující roli pražské Židovské Město, které si upevnilo své hospodářské, politické i kulturní postavení. Praha byla i tehdy největším židovským sídlištěm v českých zemích. V době své slávy, konec 16. až počátek 18. století, byla načas možná největší židovskou obcí v křesťanské Evropě. Její převládající postavení potvrzuje skutečnost, že tu v některých dobách žila i více než polovina Židů z celé země. V polovině 16. století tvořili pražští Židé třetinu všech židovských obyvatel českých zemí a tento poměr zůstal zachován až do poloviny 18. století, i když se počet Židů zvýšil více než desetkrát. „Roku 1702 představovali pražští Židé 50 % všech Židů v Čechách, r. 1744 - 33,2 %, r. 1869 – 16,9 %, r. 1900 – 29,4 %, r. 1939 – 51,32 %, r. 1940 – 52,7 %, r. 1948 – 56,7 %, r. 1950 – 42,7 %“⁴³. Pokud jde o relativní čísla, byla některá česká a hlavně moravská ghetta větší, přesto pražští Židé představovali nezanedbatelnou část obyvatel města. Po polovině 17. století v Židovském Městě bydlela více než čtvrtina všech obyvatel Prahy a tento poměr se udržel i v dalších padesáti letech.

5.2.10 Vzrůst populace

Od konce 16. století začal počet židovských obyvatel českých zemí vzrůstat. Nešlo však o vysoká čísla. Z údajů tabulky viz. Příloha č. 8 - Tabulka č. 1 - Počet Židovského obyvatelstva v českých zemích, lze vyčíst řadu pozoruhodných skutečností. „Na rozdíl od jiných zemí – Španělsko, Německo, Polsko aj. byl počet Židů u nás – nejen ve středověku, kdy stav židovských obyvatel reguloval panovník podle svých potřeb, ale i v nové době – malý“⁴⁴. V některých obdobích, např. v první polovině 16. století a také po roce 1945, se jejich celkový počet u nás odhaduje na pouhých několik tisíc. Zápas, který s židovskou konkurencí vedli v 16. a 18. století nežidovští obchodníci a řemeslníci a který skončil vyhnáním Židů ze země roku 1541, popřípadě 1744, útoky nacionalistů a antisemitů v posledních dvou stoletích – to vše se tedy týkalo statisticky málo významné, někdy téměř zanedbatelné skupiny obyvatel.

⁴³ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1. - str.643

⁴⁴ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1. - str.644

5.2.11 Noví židovští obyvatelé

Křivka židovské populace u nás stoupala ještě v prvních letech třicetileté války, další vývoj však už sledoval většinou obecnou tendenci. Úbytek židovského obyvatelstva byl zaznamenán v letech 1618–1648. Pokles byl relativně vyšší než u ostatních obyvatel českých zemí. Brzy na to se však česká a moravská ghetta opět zaplnila. „*Noví obyvatelé přicházeli z Polska, Litvy a Běloruska v letech 1648-1658, o něco později se u nás objevili Židé vyhnaní roku 1669 z Vídně.*“⁴⁵ Usazovali se i v Čechách, ale z větší části zůstávali na moravském území při rakouských hranicích, kde se svolením buď vstupovali do existujících obcí, např. Mikulov, anebo zakládali obce nové např. Šafov.

5.2.12 Další změny v osídlování

Díky toleranční politice dvora se Židé od poloviny 20. let 17. století mohli usazovat prakticky po celém území českých zemí. Avšak už za dva roky po *vestfálském míru*⁴⁶ podal český sněm návrh, aby židovští obyvatelé království směli nadále pobývat jen tam, kde žili před 1. lednem 1618. Z ostatních míst se měli do čtyř měsíců vystěhovat. Roku 1650 měly ze země odejít nejméně dvě třetiny Židů. K žádnému velkému stěhování však nedošlo. Židé se včas vzchopili k účinné obraně, svou roli sehrála i politika moravského zemského sněmu, který celou věc oddaloval ve svém vlastním zájmu. Vypovězení totiž mělo postihnout zvláště Židy usedlé na šlechtickém majetku a těch bylo na Moravě mnoho. Nakonec Leopold I. inkriminované datum posunul až k roku 1657 a tím ovšem uznal stávající rozsah židovského osídlení. Platnost částečného vypovězení navrhovaného sněmem však potvrdil. Na jeho základě museli odejít Židé z Kadaně v roce 1650, Hradce Králové v roce 1652, roku 1662 z Tábora, roku 1663 z Pardubic, dále museli odejít z Teplic, Týna nad Vltavou, Plané a řady dalších měst.

5.2.13 Novověké židovské dějiny

Z valné části jsou to dějinami bojů s městskými a církevními úřady, které se, podporovány často šlechtou a někdy i dvorem, snažily přimět panovníka, aby počet Židů v zemi omezil nebo aby je vypověděl. V druhé polovině 17. století, kdy stav židovské populace hlavně v důsledku přistěhovalectví několikanásobně stoupl, nabyl boj na intenzitě. „*Židům šlo o bytí a nebytí v zemi, a tak kompromis, ke kterému došlo v polovině dvacátých let 18. století, mohli považovat*

⁴⁵PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 644

⁴⁶ Vestfálský mír – soubor dvou smluv, který ukončil třicetiletou válku
⁴⁶PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 698 – vysvětlivky

spíše za vítězství.“⁴⁷ Karel VI. se rozloučil s představou vypovězení židovské komunity z českých zemí, ale vydal několik zákonů, které měly regulovat její osídlení a populační vývoj.

5.2.14 Zákony Karla VI.

Zákony regulovaly přirozený přírůstek židovských obyvatel, přesně určily počet židovských rodin, které směly v zemi pobývat. V Čechách to bylo 8 541 a na Moravě 5 106 rodin. Zakazovaly Židům stěhovat se z venkova do Prahy, povolovaly imigraci jen bohatým Židům. Prostřednictvím *translokačního reskriptu*⁴⁸ se snažily znovu Židy přísně vměstnat do ghett. Reskript zrušil většinu lokálních výjimek ze segregace. Prikázal vytvořit zvláštní židovská sídliště ve všech městech a obcích, kde dosud nebyla, a to nucenou výměnou křesťanských a židovských domů. „Židé měli být soustředěni buď na jedno místo do uzavřených ghett nebo v nehrazených městech do nových čtvrtí na okraji, v těchto městech tak vznikly jakési barokní periferie o 50 let dříve, než se v čase průmyslové revoluce objevily periferie klasické.“⁴⁹ Avšak zákony Karla VI. nedokázaly zcela bránit růstu židovské populace, neboť Židé dokázali najít způsoby, jak tyto zákony obcházet. Jednou z možností bylo rozptýlení po venkově. Převážná část nových venkovských židovských obcí, které se objevily v 18. - 19. století, vznikala na území historických Čech, přičemž v Čechách nadále převládalo městské osídlení. Na Moravě byly téměř výhradně městské obce a v celé zemi se vytvořilo pouze sedm obcí na vesnici, z toho šest v nejzápadnějším pásu země u hranic Čech.

5.2.15 Změna počtu populace

Přes zákonná omezení počet židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě stoupal, ale ne rovnoměrně. Byl to důsledek válek, epidemií a zákonných omezení vztahujících se na počet židovských sňatků. „Mezi lety 1754-1850 se počet Židů v Čechách zvýšil z 29 091 na 75 459, na Moravě a ve Slezsku z 20 372 na 40 681. Tento nárůst pokračoval díky přirozenému nárůstu a přistěhovalectví v Čechách až do roku 1890, kdy zde žilo 94 529 Židů, na Moravě pak do roku 1910, kdy tu žilo 54 600 Židů.“⁵⁰ V dalších letech počet Židů v Čechách a na Moravě

⁴⁷PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 645

⁴⁸ Translokační reskript – zákon/dokument, který Židům prikazoval přestěhovat se do zvláštních ulic a čtvrtí, ležících dále od katolických hřbitovů, kostelů a míst, kudy procházely náboženské průvody PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 698 - vysvětlivky

⁴⁹PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1. - str.646

⁵⁰PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 647

v důsledku emigrace a po roce 1918 kvůli *asimilaci*⁵¹ neustále klesal. Při sčítání lidu před 2. světovou válkou žilo v Čechách 76 301 Židů a na Moravě a ve Slezsku 41 250.

5.2.16 Období Marie Terezie

V roce 1744 Marie Terezie židovské obyvatelstvo z Čech, Moravy a Slezska vypověděla. Avšak o čtyři roky později vypovězení pod tlakem okolností zrušila, po celou tu dobu však byla ohrožena samotná existence zdejší komunity. Vypovězení nejhůře postihlo obyvatele pražského Židovského Města. Pražané museli opustit své domovy a měli až na výjimky povoleno bydlet pouze mimo hlavní město, nikoli ale všude, některá města pro ně byla uzavřena. Po tříapůlletém vyhnanství dostali vyhnanci příslib, že budou deset let v zemi tolerováni, avšak a za tento příslib museli platit. K dalšímu vypovězení již nedošlo a roku 1781 potvrdil Židům Josef II., že mohou v zemi zůstat. On i jeho následovníci ponechali v platnosti *familiantský zákon*⁵² a jen nepatrně zvýšili počet povolených židovských rodin – v Čechách na 8 600, na Moravě na 5 400. Židé v Čechách se nadále nesměli bez povolení stěhovat. Směli se usazovat jen tam, kde byli trpěni již roku 1725. Při stěhování do jiných zemí rakouské monarchie museli platit daň ve výši 10 % majetku, do ciziny dvojnásobek. K radikální změně došlo až roku 1848.

5.2.17 První židovská migrační vlna

Od roku 1848-49, kdy zrušení ghett a familiantského zákona umožnily svobodný pohyb osob i majetku, se začaly tisíce rodin stěhovat z uzavřených a stísněných ghett do blízkých vesnic a městeček. Během několika let počet míst s židovským osídlením vzrostl z méně než 800 před dubnem 1848 na více než 2 000 roku 1852. V průběhu této první porevoluční migrační vlny pronikli Židé do širších venkovských oblastí, avšak k podstatným změnám v rozležení jejich osídlení došlo až v poslední třetině 19. století, kdy se začali hromadně stěhovat za lepšími pracovními příležitostmi do větších měst a na vzdálenější místa.

5.2.18 Druhá židovská migrační vlna

Druhá migrační vlna měla trvalý charakter a ve své intenzitě, motivaci a v základním směřování pokračovala i ve 20. století. Jejím důsledkem byl posun židovského osídlení,

⁵¹ Asimilace – znamená přizpůsobení menšiny nebo přistěhovalce okolní většinové společnosti
PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 694 - vysvětlivky*

⁵²Familiantský zákon – zákon, podle něhož pouze ženatí nebo ovdovělí muži byli považováni za otce rodiny – měli právo pobytu v zemi, získali státní příslušnost → po jejich smrti přecházelo toto právo pouze na nejstaršího syna, který se směl oženit. Ostatní mužští potomci, kteří si chtěli založit rodinu, museli odejít ze země a byli pokládáni za cizince. Rodiny, které měly pouze dcery, byly považovány za vymřelé a dívky se musely vdávat často do ciziny
PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 695 – vysvětlivky*

ke kterému došlo nejprve v Čechách z oblastí středních a východních Čech na severozápad a sever, s jistým zpožděním i na Moravě. Koncem 19. století už měla největší židovské osídlení v Čechách kromě tradiční Prahy města Plzeň, Teplice, Karlovy Vary, České Budějovice, Ústí nad Labem a Liberec. Brno, Olomouc, Moravská Ostrava, Prostějov a Jihlava pak na Moravě. Šlo o migrační pohyb velmi radikální, alespoň v případě Čech.

5.2.19 Důsledky migračních vln

Především v Čechách měly obě migrační vlny za následek postupný úpadek a zánik mnohých starých židovských náboženských obcí (Žno), často významných kulturních center. Židé na Moravě žili až do roku 1849 v menších městech, z kterých se často stala průmyslová centra místního, ale i širšího významu. Odchod Židů do velkých měst neměl, alespoň zpočátku, tak hromadný charakter jako v Čechách, ale i tady se vyliidnila řada židovských obcí ležících stranou hlavních komunikací, např. obec v Polici nebo Starém Hobzí. Pokles židovské populace na venkově byl po roce 1849 tak silný, že se situací musela zabývat rakousko – uherská legislativa. Roku 1890 byl vydán zákon, který povoloval zřídit nebo zachovat Žno pouze tam, kde byl dostatečný počet židovských rodin. V důsledku toho byla do roku 1914 zlikvidována většina venkovských Žno v Čechách. Jejich majetek byl buď rozprodán, nebo jej převzaly Žno větší. Tento pokles pokračoval i nadále. Po roce 1918 zanikaly i Žno, které byly založeny po roce 1849.

5.2.20 Dvě skupiny židovského obyvatelstva

Tento proces rozdělení židovského obyvatelstva spočívá v intenzitě industrializačních procesů a ve zvláštní národnostní struktuře země. Tyto dvě skupiny tvořili jednak Židé žijící v důležitých ekonomických a administrativních střediscích, podobné jako u Židů žijících ve vyspělých průmyslových zemích. Druhou skupiny zastupovali vesničtí Židé, kteří žili v podstatě stejně jako před emancipací, a byli podobně sociálně strukturovaní jako souvěrci na východě Evropy. Představitelů této skupiny rychle ubývalo. Jedním důvodem byla emigrace a zčásti se stěhovali do větších měst.

5.2.21 Největší protižidovský pogrom v dějinách

V letech 1933-1945 došlo k největšímu protižidovskému *pogromu*,⁵³ jehož obětí se v letech 1938-1945 stali i Židé na území Čech a Moravy. Nešlo jenom o občany Československa – 1. října, den po podepsání Mnichovské dohody, se na území republiky nacházelo ještě 5 000 uprchlíků z Německa a Rakouska. Poté, co do Sudet v listopadu 1938 vešla německá

⁵³ Pogrom – krvavé masové pronásledování, vraždění skupiny obyvatel jiného náboženského přesvědčení nebo příslušníků jiné etnické skupiny
PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 697 – vysvětlivky*

armáda, uprchlo do zbytku republiky kolem 189 000 osob, z nichž byla podle neoficiálních odhadů asi desetina Židů. Většina z nich našla dočasné útočiště v Praze, Brně, Moravské Ostravě, v Olomouci a občas i na venkově, ale jejich situace byla zoufalá. Nebyli tu vítáni. Úřady je někdy mlčky trpěly, ale jindy je bez milosti vypovídaly. Teprve začátkem března 1939 bylo na zákrok britské vlády násilné vystěhování zastaveno a většina uprchlíků dostala v Československu dočasný azyl. Židé ze Sudet měli statut uprchlíků a byly pro ně k dispozici vystěhovalecké kvóty do různých zemí, avšak zdlouhavost organizačních a administrativních záležitostí způsobila, že se asi 14 500 z nich nepodařilo do 15. března 1939 vystěhovat. Po uzavření Mnichovské dohody usilovala o emigraci i velká část Židů z ostatních částí republiky, avšak k rozsáhlejší emigraci docházelo jen do jara 1939. Organizační potíže, neochota některých států zaplavených přílivem uprchlíků z Německa a Rakouska, to byly hlavní důvody, proč se z Československa podařilo uniknout mnohem menšímu počtu ohrožených osob, než by bylo potřebné. Do konce roku 1941, kdy nacisté organizované vystěhovalectví de facto zastavili, se podle údajů Žno podařilo zachránit 25 727 osob, do 15. července 1943 to již bylo jen 184 osob. Ostatní zůstali v Protektorátu, vydáni napospas rasovým *norimberským zákonům*.⁵⁴

5.2.22 Židovská populace v období Protektorátu

Podle oficiálních pramenů v oblasti Protektorátu žilo 118 000 Židů, avšak historikové uvádějí 135 000 osob, které norimberské zákony považovaly za Židy, popřípadě za míšence, počítaje i emigranty z Německa, Rakouska a Sudet. Někteří se zachránili legální i nelegální emigrací, ale mnoho ohrožených hledalo řešení v sebevraždě. „1. října 1941 žilo v protektorátu 88 105 židovských obyvatel, z toho v Praze 46 801, v Brně 11 102, Olomouci 4 015, Moravské Ostravě 3 903, Zlíně 3 335, Plzni 3 106, Kolíně 2 588, Táboře 2 352, Kladně 2 079, Jihlavě 1 721, Pardubicích 1 554, Hradci Králové 1 529, Klatovech 1 529, Mladé Boleslavi 1 315 a Českých Budějovicích 1 151.“⁵⁵ Naprostá většina z nich byla deportována a zavražděna ve vyhlazovacích táborech Osvětim, Březinka (Birkenau), Sobibor, Treblinka, Majdanek aj.

5.2.23 Deportace

Jako podklad pro deportaci z Protektorátu byla použita nařízení o izolaci Židů a jejich nucené práce. K prvnímu zásahu došlo v říjnu 1939, kdy odjely dva transporty z Ostravy do Niska. Byly to první transporty v Evropě. Hlavní vlna deportací však přišla po dvou letech. Od 16. října do 26. listopadu 1941 bylo odesláno transporty z Prahy a Brna do Lodže,

⁵⁴ Norimberské zákony – základní prostředek, na jehož základě byla prováděna nacistická rasová diskriminace a genocida v Německu a jím okupovaných zemích před a v období druhé světové války PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 696. vysvětlivky

⁵⁵ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1 – str. 654

Minska a Rigy kolem 6 000 osob. Deportace do Lodže přežilo 261 lidí, do Minska 12. Všechny další transporty, s výjimkou jediného, směřovaly nejprve do ghetta v Terezíně, které sehrálo důležitou roli v nacistickém plánu počítajícím s izolací Židů od ostatních obyvatel, s jejich soustředěním a postupným přemístěním na východ k fyzické likvidaci.

První transport z Prahy přijel do Terezína v listopadu 1941, koncem roku 1942 tu byly internovány tři čtvrtiny Židů z Protektorátu – Tabulka č. 2 - Počet židovského obyvatelstva deportovaného do Terezína. V červenci 1943 žil na svobodě pouze nepatrný zlomek z židovské komunity, tj. několik set osob, jimž se podařilo schovat u dosud neodsunutých rodin zaměstnanců Žno. Dále to byli hlavně Židé z tzv. smíšených manželství s „árijci“, kteří žili pod neustálou kontrolou. S deportacemi Židů ze smíšených manželství, 4 000 osob, do Terezína začali nacisté v lednu 1945. Až do jara toho roku pak byli do ghetta v menších skupinách přiváženi i další vězni z Protektorátu – asi 900 osob.

Obec	Počet deportovaných	Počet přeživších
Praha	39 395	7 540
Brno	9 064	684
Moravská Ostrava	3 567	251
Olomouc	3 498	280
Uherský Brod	2 873	200
Plzeň	2 617	202
Kolín	2 202	138
Kladno	1 623	120
Třebíč	1 370	58
Klatovy	1 269	72
Tábor	1 267	73
Pardubice	1 256	90
Hradec Králové	1 198	106
Mladá Boleslav	1 041	43
České Budějovice	908	29
Česká Lípa	139	87
Panenské Břežany	64	19
jednotlivci	293	84

Tabulka č. 2 - Počet židovského obyvatelstva deportovaného do Terezína

Zdroj: PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1. - str. 655

Z Židovského obyvatelstva, které prošlo Terezínem, přežilo tedy 10 076 ze 73 468 osob. Z 10 076 Židů bylo 3 500 ze smíšeného manželství, tudíž nebyli zařazováni do transportů před rokem 1945.

5.2.24 Situace po 2. světové válce a současnost

Těsně po konci 2. světové války žilo v Čechách a na Moravě přibližně 15 000 Židů. V roce 1945 bylo v českých zemích obnoveno celkem 52 Žno a řada synagogálních sborů. Avšak většina se později rozpadla z důvodu migračních vln. V českém Slezsku byla po 2. světové válce obnovena činnost 6 Žno a synagogálních sborů.

V poválečných letech většina přeživších emigrovala do Izraele nebo do jiných zemí. Další emigrace přišla po sovětské invazi v letech 1968-1969. V Čechách zůstalo nakonec zhruba 12 000 Židů, největší komunitu představuje Praha.

„Po celou dobu totalitního režimu, tj. od roku 1948 až do roku 1989, Židovská náboženská obec Praha nepřestala, i za těžkých podmínek a pod dohledem státních orgánů, především Státní tajné bezpečnosti, pracovat. Plnila své náboženské funkce a stala se po pádu komunistů v roce 1989 základem pro obnovení židovského života v Praze.“⁵⁶

Židovské obce v Čechách dnes:

- Židovská obec v Praze
- Židovská obec Brno
- Židovská obec v Ostravě
- Židovská obec Plzeň
- Židovská obec Olomouc
- Židovská obec Liberec
- Židovská obec Karlovy Vary
- Židovská obec Ústí nad Labem
- Židovská obec Děčín
- Židovská obec Teplice

⁵⁶<http://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/obec/vseobecne-informace> [cit. 28.12.2016]

5.3 Historie židovského obyvatelstva na Neveklovsku

5.3.1 Osídlování židovského obyvatelstva v 17. století

Židovské osídlení je v Neveklově doloženo již před rokem 1618. V letech 1653 až 1656 v Neveklově žilo 6 Židů starších dvaceti let a jeden starší deseti let. Byli to: obchodník s vlnou a *handlíř*⁵⁷ Lejbl Žid a jeho syn Josef, služebník Šalamoun, kantor Mojžíš, *kramář*⁵⁸ Adam Polak a jeho syn Jakub, z Polska přišel Ezechiáš, který se měl ženit s Polakovou dcerou. Roku 1675 tu bydlely 3 židovské rodiny čítající 20 osob.

Židovská náboženská obec existovala již v první polovině 17. století, doložená je roku 1657. Na počátku 20. století zahrnovala obce Dlouhá Lhota, Maršovice, Netvořice, Nahoruby, Bělce, Benice, Jablonná, Mlékovice, Netluky, Týnec nad Sázavou, Lešany, Příbyšice, Křečovice, Břežany, Tloskov, Oušnice, Vlkonice, Krchleby a Velký Újezd, zrušena byla až v důsledku nacistické okupace.

5.3.2 Židovské obyvatelstvo v 18. století

V roce 1724 tu žilo 7 rodin, celkem 41 osob: rodina *koželuha*⁵⁹ a obchodníka s vlnou, kořením, železem a dalším zbožím Isaka Moisese, rodina obchodníka Daniela Herschla, rodina skláře a obchodníka Adama Herschla, rodina kantora Moisese Abrahama, rodina obchodníka Josefa, sedláře Salomona Bondy a Salomona Pinkase.

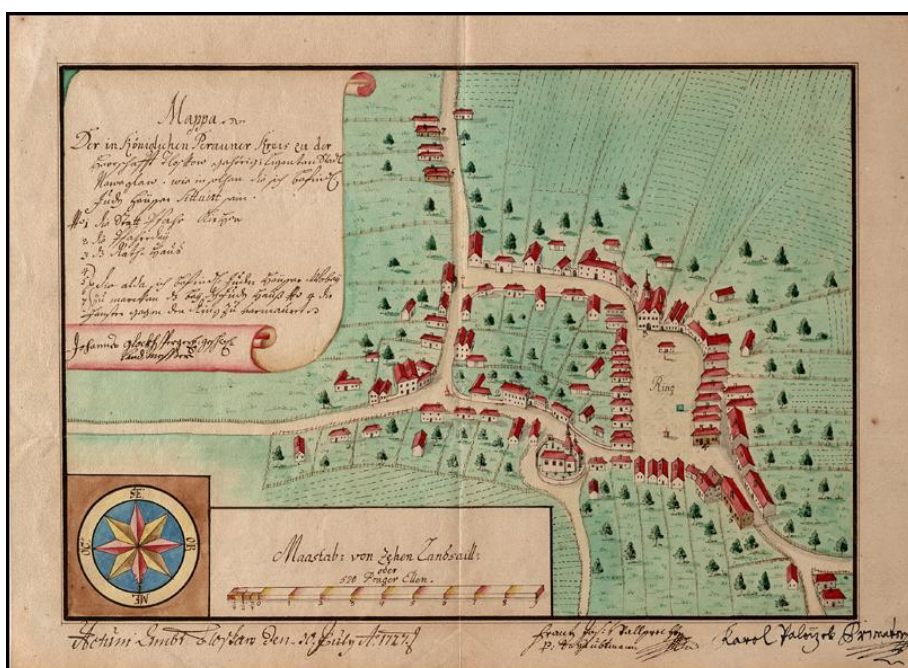
V soupisu Židů z roku 1783 je uvedeno sedm rodin. Z roku 1793 je uvedeno v soupisu osm rodin: obchodník s tabákem a střížním zbožím Joachim Mautner, palírník Koupel Kauders, obchodník s kůžemi a železem Abraham Fuchs, sedlár Izrael Bonda a jeho ženatý syn Isak, Obchodník se střížním zbožím Sigmund Stein, kantor Salomon Bargamer a obchodník se střížním zbožím Isak Bonda.

Z roku 1727 je dochován pláněk městečka nakreslený zemským měřičem Johannesem Glockspergerem. Na tomto plánu je zachycen půdorys Neveklova se stavbami, které byly zničeny následnými požáry. Mezi nimi jsou zachyceny čtyři židovské domy mimo městskou zástavbu, při cestě jsou zachyceny dva přízemní domky, třetí je také při cestě, ale na opačném konci městečka a čtvrtý na rohu náměstí. Pozoruhodné je, že na tomto plánu chybí synagoga, která je na ostatních plánech té doby vždy zachycena.

⁵⁷Handlíř bylo označení pro obchodníka, spíše pro překupníka

⁵⁸Kramář bylo označení pro drobného obchodníka

⁵⁹Koželuh – řemeslník, který zpracovává zvířecí kůže a vyrábí z nich měkkou a pružnou useň (zpracovaná kůže), s níž pracují ševci, brašnáři a další řemeslníci

Obr. č. 7 – Plánek městečka z roku 1727⁶⁰

5.3.3 Židovské obyvatelstvo v 19. a 20. století

Roku 1836 v Neveklově žilo 55 Židů, roku 1846 tu bydlelo 13 rodin, roku 1869 se zde nacházelo 117 Židů, tj. 10,4 % všech obyvatel. Roku 1880 a 1890 zde sídlilo 93 Židů. Roku 1900 obývalo Neveklov 75 Židů, roku 1910 a 1920 40 Židů, ale roku 1927 jen 28 Židů, tj. 2,8 % všech obyvatel – viz Příloha č. 9: Sčítání obyvatelstva v Neveklově roku 1927. Zajímavostí k roku 1927 je i záznam v kronice Neveklova o cenách – viz Příloha č. 10: Ceny v Neveklově k 1. srpnu 1927.

5.3.4 Židovské matriky

Židovské matriky v Neveklově dokládají rodiny od konce 18. století do 20. let 20. století. Kromě obchodníků, případně sedlářů, sklenářů, řezníků, obuvníků apod. tu byl ve 30. letech 19. století učitel náboženství Josef Freid, ve 40. letech 19. století učitel náboženství Jakob Fischel, v 60. letech 19. století učitel náboženství Bernard Kohn a lékař MUDr. Josef Winternitz, v 70. letech 19. století učitel Moritz Ziner, v 90. letech 19. století rabíni Leopold Marodný a Jindřich Pick, po roce 1910 majitel cementárny Rudolf Silberstern.

⁶⁰Zdroj: <http://www.fotohistorie.cz/Stredocesky/Benesov/Neveklov/Default.aspx> [20.11.2016]

5.3.5 Židovské domy

Domy Židů v Neveklově byly vždy rozptýleny po celém městečku, žádný sídelní okrsek tu neexistoval. V josefském katastru jsou doloženy tři vrchnostenské židovny čp. 53, 52 a 27. Kolem poloviny 19. století ve vlastnictví židovské náboženské obce byla synagoga, dům čp. 93 na st. p. č. 3 vlastnil Simon Bonda, po něm Abraham Bonda, dům čp. 3 na st. p. č. 7 Bernard Fuchs, dům čp. 4 na st. p. č. 8 Jakob Raubiček, dům čp. 19 na st. p. č. 26 Josef Bonda, dům čp. 27 na st. p. č. 36 Filip Guttman, dům čp. 52 na st. p. č. 67 Samson Lewitus a dům čp. 53 na st. p. č. 68 David Stein. Židovská náboženská obec kromě synagogy na st. p. č. 37 vlastnila ještě od roku 1838 dům čp. 46 na st. p. č. 60, v tomto domě byla zřízena lázeň, studna a v přízemí byl upraven byt pro *šamese*⁶¹ a školní třída.

5.3.6 Vystěhování Židů z Neveklova

Židovské rodiny byly z Neveklova vystěhovány ještě před vystěhováním neveklovského obyvatelstva. Zdejší Židé byli odvezeni 9. listopadu 1942. Brzy ráno pro ně přijelo nákladní auto. Každý si směl vzít pouze zavazadlo do 50 kg. Z Neveklova byly odvezeni do Tábora, odtud poté do Terezína. Celkem bylo odvezeno 8 rodin, čítající 26 osob.

Byly to rodiny:	Roubíčková	střížní obchod	4 osoby
	Herzova		3 osoby
	Kaufmannova		4 osoby
	Šťastných	koloniální obchod	5 osob
	Königova		2 osoby
	Kauderova	střížní obchod	2 osoby
	Wienerova	koloniální obchod	4 osoby
	Schwarz Coppova	z Vídně	2 osoby

Z těchto Židů se po skončení 2. světové války, tj. v roce 1945, vrátila do Neveklova pouze paní Kauderová, která v Neveklově na následky útrap z koncentračního tábora po 6 týdnech umírá. 2. světovou válku přežil i syn obchodníka Bedřicha Šťastného – Ladislav Šťastný, který ovšem během 2. světové války utekl přes Anglii do Ameriky. Tím končí stopy po osídlení židovskými občany. V současné době neexistují žádné záznamy ani svědectví o tom, že by zde žili ještě nějací potomci původního židovského obyvatelstva.

Záznam přednášky JUDr. Tomáše Krause přednesené 15. března 2012 v Senátu Parlamentu České republiky k pamětníkům vystěhování Neveklovska a Sedlčanska:

„Pinkasova synagoga na pražském Josefově, jedinečný památník světového významu, památník zavražděným Židům tak zvaném Protektorátu Čech a Moravy. Našli byste zde 80 000

⁶¹ Pomocník/sluha v synagoze

jmen, To znamená každý člověk, který zahynul, má své jméno a je to často jeho jediný pomník, protože mnohdy tito lidé nemají ani žádný hrob a není v mnoha případech zcela jasné, jak zahynuli“

„Předpokládáme společně s panem senátorem Šebkem, že neveklovská synagoga bude využita nejenom pro židovskou komunitu, to asi už by nebylo ani možné, ale že bude sloužit stejně jako v mnoha podobných případech v Čechách a na Moravě regionálním potřebám. Že zde vznikne muzeum, a budou se zde konat kulturní akce, řekněme vzdělávací, to bychom také velmi rádi podpořili.“⁶²

⁶²ŠMERÁK, Václav, ed. Almanach: ohlédnutí: 1942-2012: vzpomínky pamětníků na vystěhování obyvatel Neveklovska a Sedlčanska za II. světové války ve středních Čechách. Krňany: Mezi řekami, 2012. ISBN 978-80-260-2783-6. [str. 29,30]

5.4 Židovský hřbitov

Nachází se 800 metrů jižně od náměstí, při silnici do obce Zárybnice. Založen byl údajně již v 17. století. Již roku 1630 údajně existovalo pohřební bratrstvo. Avšak první písemný doklad o existenci hřbitova pochází z roku 1689. Roku 1755 byla podepsána smlouva o jeho rozšíření. Na hřbitově o rozloze 1999 metrů čtverečních je dochováno kolem 140 náhrobků. Nejstarší čitelný náhrobek pochází z roku 1754. Z 19. století pochází i jednoduchá klasicistní márnice. Židovský hřbitov i márnice tu stojí dodnes. Je obehnan vysokou zdí a nad branou lze přečíst výstižný nápis: „Z prachu v prach.“ Židovský hřbitov je chráněn jako kulturní památka České republiky.

Obr. č. 8 – Vstup na židovský hřbitov – dříve⁶³

⁶³ Zdroj: sbírka Veroniky van der Ent

Obr. č. 9 – Vstup na židovský hřbitov – dnes⁶⁴

Obr. č. 10 – Nápis nad bránou židovského hřbitova „Z prachu v prach“ – dnes⁶⁵

⁶⁴ Zdroj: vlastní foto

⁶⁵ Zdroj: vlastní foto

5.5 Synagoga

Synagoga se nachází jihovýchodně od náměstí, v Tábořské ulici. Jednalo se o stavbu se sedlovou střechou pokrytou *pálenými bobrovkami*⁶⁶. Dnes je střecha opravena a pokryta moderní střešní kritinou. Ve vstupním jihovýchodním průčelí bývala tři vysoká okna, dnes se zde nachází pouze jedno, levé obdélné. Z této strany byla velmi nevhodně probourána velká vrata. V severozápadním průčelí novodobá obdélná okna nahradila původní vysoká. Modlitební sál je plochostropý, zachován je výklenek po svatostánku, vnitřní vybavení je odstraněno či zničeno, odstraněna je i ženská galérie.

Roku 1957 byla synagoga prodána Městskému národnímu výboru Neveklov a následně využívána jako skladiště. Roku 1999 byla vrácena Židovské obci v Praze, roku 2001 byla zahájena příprava na její rekonstrukci.

Obr. č. 11 – Synagoga⁶⁷

5.5.1 Přestavby synagogy

První synagoga, údajně dřevěná, byla zničena požárem před rokem 1658. Na jejím místě byla roku 1658 postavena nová zděná synagoga. Ta byla několikrát přestavěna: poprvé v letech 1670 až 1680. V roce 1670 údajně opět vyhořela. Následně po požáru roku 1730 byla přestavěna v barokním slohu. Poslední stavební úpravy byly provedeny na počátku 20. století, tj. v roce 1923 přestavba spojená se zavedením elektřiny, která byla současně zavedena i do domu čp. 46, který byl také součástí majetku židovské náboženské obce. Během

⁶⁶ Nejstarší druh střešní krytiny

⁶⁷ Zdroj: vlastní foto

dob socialismu synagoga sloužila jako zemědělský sklad. Tato doba se podepsala na tom, jak synagoga vypadá dnes. Dnes by jen stěží někdo poznal, že zde bývala židovská synagoga.

5.5.2 Vybavení synagogy

„Z roku 1833 pochází inventář, který dokládá, že v předsíni byla lampa, dvojitý žebřík, 4 svatební lampy a tyč na otevírání oken. V modlitebním sále bylo 12 lavic po šesti sedadlech, 2 železné stojanové kovové svícny na devět světel, kovové zábradlí, rozkládací stůl, 7 opon, 4 stolní pokrývky, 6 povijanů⁶⁸, 5 pláštíků na Tóru, 1 kniha Ester, 3 šofary⁶⁹, 5 svitků Tóry s pláštiky a povijany, 3 koberce, 1 lampa na věčné světlo, 1 lustr, 7 rámových obrazů, 1 tyč na rozněcování a zhasínání svící, 2 pokladničky, 8 postranních lamp na jednu svíci, 1 prapor a jeden podstavec. Na ženské galerii bylo 7 lavic po sedmi sedadlech, 1 šestiramenný lustr a 1 stolička.“⁷⁰

„Další inventář z téhož roku, tj. 1833 dokládá, že v modlitebním sále bylo pět lavic vlevo a pět lavic vpravo (celkem 60 sedadel), 2 boční lavice vedle svatostánku, na ženské galerii bylo 5 lavic (35 sedadel), jedna lavice pro zpěváky, nové varhany, ve svatostánku bylo pět svitků Tóry⁷¹, 11 opon, z nichž byly 4 velmi poškozené. Dále se zde naházelo 19 pláštíků na Tóru, z toho 6 poškozených; 2 stříbrné nástavce na Tóru s korunou a zvonečky, 1 stříbrná mísa s korunou, stříbrné zvonky na oponu a stůl před svatostánkem.“⁷²

⁶⁸ Ozdobný pás k převazu peřinky s kojencem

⁶⁹ Dechový hudební nástroj ze zvířecího rohu, používaný při židovských slavnostních příležitostech

⁷⁰ *Kronika Neveklova*

⁷¹ Svatá kniha Judaismu

⁷² *Kronika Neveklova*

Obr. č. 12 – Synagoga – přestavba na zemědělský sklad – dříve⁷³

⁷³ Zdroj: sbírka Veroniky van der Ent

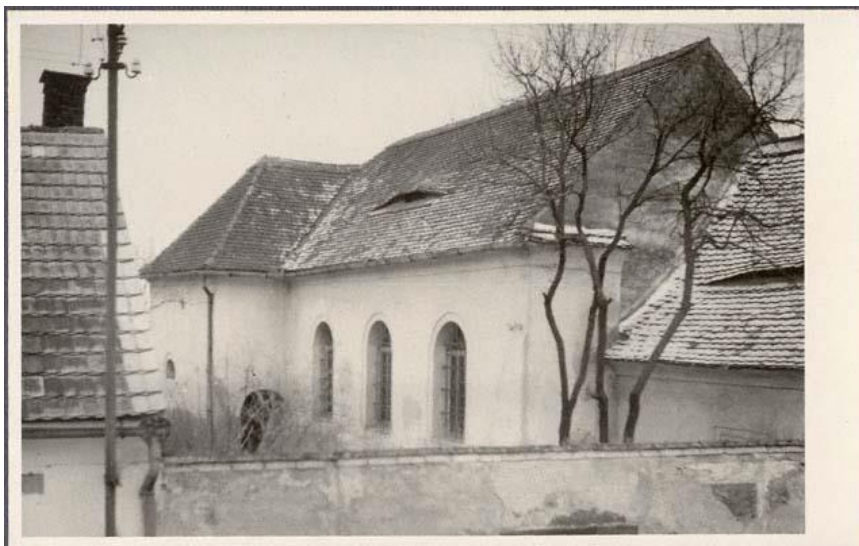

Obr. č. 13 – Synagoga – dnes⁷⁴

⁷⁴ Zdroj: vlastní foto

5.6 Historické fotografie

Fotografie pocházejí ze sbírky paní Veroniky van der Ent, která je vyhledala a zapůjčila pro účely této práce a výstavy. Jedná se o staré fotografie synagogy a židovského hřbitova.

Obr. č. 14 – Pohled na synagogu – dříve⁷⁵

Obr. č. 15 – Pohled na synagogu – dnes⁷⁶

⁷⁵ Zdroj: fotografie ze sbírky paní Veroniky van der Ent

⁷⁶ Zdroj: vlastní foto

Obr. č. 16 – Synagoga – pohled na dámskou galériu – dříve⁷⁷

⁷⁷ Zdroj: sbírka paní Veroniky van der Ent

Obr. č. 17 – Synagoga – pohled na dámskou galériu – dnes⁷⁸

Jak je na fotografii vidět, dnes již tato část neexistuje, byla zbourána kvůli skladišti pro zemědělské potřeby.

Dnes je pouze vidět náznak schodiště na galériu (obrázek vlevo) a její vstup (obrázek nahoře).

⁷⁸ Zdroj: vlastní foto

Obr. č. 18 – Pohled na oltář a tóru – dříve⁷⁹

Obr. č. 19 – Pohled na oltář – dnes⁸⁰

Jak je z obrázku zřejmé, oltář byl opět zbourán, zůstává po něm pouze výklenek ve zdi.

⁷⁹ Zdroj: sbírka paní Veroniky van der Ent

⁸⁰ Zdroj: vlastní foto

5.7 Vystavené materiály ze synagogy

Veškeré materiály pocházejí ze sbírky Židovského vlastnictví veřejností, pro tuto práci a výstavu byly zapůjčeny.

5.7.1 Pohár

inventární číslo: 010.772

autor: Christian Sander st. (činný 1819-1859)

materiál: stříbro

technika: tepání, ražení

rozměry:

výška: 83 mm

průměr: 62 mm

způsob nabytí: válečný svoz 1942–1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 1840

místo vzniku: Vídeň

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 20 – Pohár ze synagogy

5.7.2 Opona

inventární číslo: 071.420

způsob nabytí válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 2. polovina 19. století

místo vzniku: Čechy

překlad nápisu: „*Dar R Chajima, nechť jeho světlo svítí, se svou manželkou, paní Relou, nechť žije, Klauber.*“⁸¹

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 21 – Opona synagogální

⁸¹ http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/Detail/Object/Show/object_id/229697

5.7.3 Pokrývka synagogální

inventární číslo: 071.426

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 1861

místo vzniku: Čechy

překlad nápisu: „*Toto daroval KH Hirš se svou manželkou, paní Nechamou Bart z Köllendorfu [roku] 621 (= 1861).*“⁸²

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 22 – Pokrývka

⁸² <http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/Search/Index?search=071426>

5.7.4 Plášťik na Tóru

inventární číslo: 061.122

materiál: hedvábí, plátno, příze

technika aplikace: steh stonkový

rozměr:

výška: 820 mm

šířka: 440 mm

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 1844

místo vzniku: Čechy

překlad nápisu: „*Toto darovali K Wolf a jeho manželka Perl Mautner roku 604 p.m.p. (1844).*“⁸³

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 23 – Plášťik na Tóru

⁸³ http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/Detail/Object/Show/object_id/204468

5.7.5 Pláštík na Tóru

inventární číslo: 061.134

materiál: vlna; plátno; dracoun

technika: steh plný příčně prošíváný;
aplikace

rozměry:

výška: 800 mm

šířka: 450 mm

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

překlad: „Zasvěceno Hospodinu.“⁸⁴

datace vzniku: konec 19. století

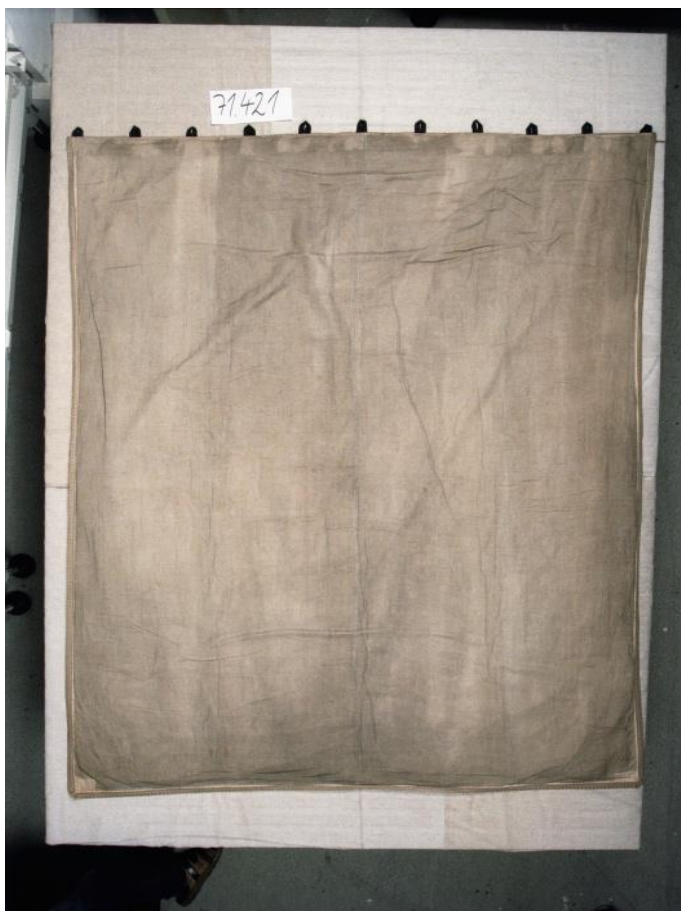
místo vzniku: Čechy

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 24 – Pláštík na Tóru

⁸⁴ http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/Detail/Object/Show/object_id/204468

5.7.6 Opona

inventární číslo: 071.421

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 19. století

místo vzniku: Čechy

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 25 – Opona

5.7.7 Opona

inventární číslo: 071.424

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

překlad:

„KT. Dar ze srdce od ženy, představené
Mirjam, manželky KH
Davida Pollaka ze svaté obce
Velhartice (Welhartitz) v roce 654
p.m.p. (1894).“⁸⁵

datace vzniku: 1894

místo vzniku: Čechy

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 26 – Opona

⁸⁵ http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/Detail/Object/Show/object_id/229701

5.7.8 Ukazovátko na Tóru

Obr. č. 27 – Ukazovátko na Tóru

inventární číslo: 010.769

materiál: cín

technika: lití; řezání (kov, sklo)

rozměry:

výška: 297 mm

průměr: 12 mm

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 19. století

místo vzniku: střední Evropa

zdroj: Židovské muzeum Praha

5.7.9 Rituální kořenka

inventární číslo: 010.775

materiál: mosaz

technika: filigrán; rytí; stříbření

rozměry:

výška: 135 mm

průměr: 55 mm

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

nápis: L. Kauder, Neweklau

datace vzniku: počátek 19. století

místo vzniku: Praha

zdroj: Židovské muzeum Praha

Obr. č. 28 – Rituální kořenka

5.7.10 Die Grossen, Gelehrten Rabbiner Israels

překlad: Velcí, slavní rabíni izraelští

Obr. č. 29 – Die Grossen, Gelehrten Rabbiner Israels

zdroj: Židovské muzeum Praha

evidenční čísla předmětu: inventární číslo: 074.292

materiál: papír

technika: litografie

rozměry: výška: 387 mm

šířka: 508 mm

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 80. léta 19. století

5.7.11 Pohár

inventární číslo: 010.773

materiál: stříbro

technika: lisování

rozměry:

výška: 100 mm

průměr: 72 mm

způsob nabytí: válečný svoz 1942-1945

místo nabytí: Neveklov

datace vzniku: 1859

místo vzniku: Vídeň

text nápisu Gewidmet von Alois und Julie Vogl Hofpächter Netluk 1902

překlad nápisu: „Věnovali Alois a Julie Voglovi nájemci statku Pnětluky 1902“⁸⁶

Obr. č. 30 – Pohár

zdroj: Židovské muzeum Praha

⁸⁶ http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/Detail/Object/Show/object_id/185690

5.8 Rozhovor

Dne 3. února 2017 proběhl rozhovor s pamětníkem panem Jaroslavem Škarvanem o židovských obyvatelích Neveklova. Rozhovor byl zaznamenán na diktafon a následně přepsán. Pro docílení autenticity je ponechána hovorová mluva.

1. Kde tady v Neveklově bydleli Židé?

No, většinou všichni bydleli na náměstí. Náměstí bylo úplně jiný, než je teďka. Bylo tam spousta místa. Poněvadž skoro každej z nich měl nějaký obchůdek. No, konkrétně si pamatuju, tam kde dneska je Flop měli baráček rodina Herzova. Naproti přes náměstí, kde je teďka pošta, měli obchod Šťastných, tam se říkalo Šťastný-Levitus, kam jsem já s maminkou chodil nakupovat. Voni tam měli koloniál. Společně s jejich holkama jsem chodil do školy. Víš, kde prodávala Hanča Šmídková?

Paní Šmídková? No, to teda nevím...

Ty jsi vlastně ještě mladej, to je tam, kde je teďka Žabka, tam byli nějaký Roubíčkoví. Voni tam měli nějaký střížní vobchod. A co je Lobbi, bydlela rodina Kauderova. A ty měli taky střížní vobchod. Vedle Mrhových. kde bydlejí Kabelovi, tam bydlela rodina Königova. Ta rodina Šťastných, co jsem už říkal, se potom přestěhovala tam, kde teď bydlejí Svejkovský. Naproti, jak je ten průchod, jak byly papírny, bydleli, no kruci, jak se jmenovali...no, ježíš marja...byly to Židovky, dvojčata...měly koloniál...Wienerovi. Taky jsme tam kolikrát šli. Prodávala tam taková stará Židovka. My vod ní něco chtěli a vona: „My nemáme, my nemáme.“ Na to si vzpomínám ze všeho nejvíc. To si tak ňák pamatuju. Jako haranti jsme lítali po obchodech...Holky Wienerovy, ty byly hezký. Chodili naproti k nám, k Sukovům. Ta dcera Suků Milda s nima kamarádila. Dřív to bylo normální. Jestli to byli Židi Nežidi...No a vedle Wienerových bydlel rabín a voni tam měli i židovskou školu. No, a naproti přes ulici vedle Šťastných měli ten svůj kostel.

Myslíte synagogu?

No, jestli je to ten jejich kostel, tak jo.

2. Jakou řečí mluvili? Měli vlastní řeč?

No voni s náma mluvili normálně, no ale mezi sebou snad mluvili německy, no, to ale přesně nevím.

3. Jako děti jste si společně hráli?

No, to víš, že jo, prosím tě! Holky, kluci no prostě všichni. Ale najednou se nás začali stranit. Bylo mě to divný. Nevěděli jsme proč. Zeptal jsem se kamaráda, von tak, jako zesmutněl, my nemůžeme, a to už bylo náh asi víš, jak po těch Židech šli.

4. Myslíte, že věděli, že se už něco bude dít?

No, no, no, to už z Německa, jak Hitler pronásledoval ty Židy, no proto se nám stranili. No voniňák, tak to měli od těch rodičů, že nemůžou jako mezi nás tak chodit, že po nich jdou.

5. Z toho, co mi tady vyprávíte, Vám asi nejvíce zůstala v paměti děvčata Wienerova.

Nevíte, co se s nimi stalo?

To vím, voni je pak někam, nevím, kam internovali, do nějakého tábora a tam na nich dělaly pokusy a tam taky zůstaly.

6. Vzpomínáte si ještě na něco?

To jsem ale jenom slyšel, no to si ale nepamatuju. Víم toho hodně od tatky, jinak bych to taky nevěděl. Tam jak bydlej Šebkovi, jak je vinotéka a Matějkovi kousek vedle, tak to taky bylo židovský. No a ten Žid, co se jmenoval tam u těch Šebků...kruci, jak se jmenoval...Grodecký, Grodecký! Ten snad když to prodal těm Šebkovům, měl tu půlku takovou menší, ten krámeček tam byl a vono tam do zádu, tam byly různé skladiště.

7. Asi tady bylo hodně Židů, když tady máme ten židovský hřbitov, že ano?

No, no to bylo. Bylo jich hodně, i v okolních vsích. To byli zase ti, co kšeftovali s dobyt看em. Mimo toho, že tu měli i krámy taky tady bylo spoustu těch, co jim říkali handlíři. A když tady měli tu školu, že jo, tak jich bylo docela dost.

8. Pamatujete si i na to, co se v té době dělo se zámkem Tloskov?

Nejdřív to bylo vystěhovaný, potom to zabrali Němci. Byly tam ubytovaný ty velký šarže, voni tam měli ten štáb, ten se stěhoval taky jak je tady ta lesovna. Voni tam taky měli vojsko a byla tam taky vojenská škola a měli tam taky kantýnu. *Takže to bylo vlastně jenom pro vojenské účely?*
No, no, no přesně tak. Voni to celý nazelenili, aby to nebylo vidět, bylo to krásně zelený...

5.9 Domy židovských rodin

Díky vzpomínkám pana Jaroslava Škarvana se podařilo zjistit, ve kterých domech žily židovské rodiny před 2. světovou válkou. Bylo zajímavé pokusit se srovnat vzhled budov v období první republiky a v současnosti. Prostřednictvím internetu se podařilo dohledat fotografie. Jde o staré pohlednice. Následně byla místa vyfotografována dnes. Většina domů zůstala zachována. Pokud byly upraveny, pak pouze interiéry. Exteriér zůstal zachován, jak dokazují následující fotografie. Je možno usoudit, že majitelé byli movití. Domy působily moderním dojmem a plně korespondovaly s městskou zástavbou. Po válce byly domy dány do užívání lidem, kteří o své domovy přišli.

Dům rodiny Herzovy, který byl součástí jižní zástavby náměstí, byl spolu s dalšími zbourán a na jejich místě dnes stojí budova nového obchodního domu a obecního úřadu.

Dům rodiny Šťastných se nacházel v severní zástavbě náměstí. Dům je zde stále, v minulosti byl opraven, dnes v přízemí sídlí Česká pošta, patro je obytné.

Dům rodiny Roubíčkovy se nacházel ve východní zástavbě náměstí. Dům je stále v téměř nezměněné podobě. Uvnitř je dnes v přízemí obchod a restaurace, patro je obytné.

Obr. č. 31 – Dům rodiny Herzovy – dříve⁸⁷

Obr. č. 32 – Dům rodiny Herzovy – dnes⁸⁸

⁸⁷ Zdroj - <https://www.valentinska.cz/index.php?route=product/search&search=neveklov> [6. února 2017]

⁸⁸ Zdroj – vlastní foto

Obr. č. 33 – Dům rodiny Šťastných – dříve⁸⁹

Obr. č. 34 – Dům rodiny Šťastných – dnes⁹⁰

⁸⁹ Zdroj - <https://www.valentinska.cz/index.php?route=product/search&search=neveklov> [6. února 2017]

⁹⁰ Zdroj – vlastní foto

Obr. č. 35 – Dům rodiny Roubíčkovy – dříve⁹¹

Poznámka: obrázek je oříznut, původní obrázek – viz Příloha č. 11 - Pohled Neveklov

Obr. č. 36 – Dům rodiny Roubíčkovy – dnes⁹²

⁹¹ Zdroj - <https://www.valentinska.cz/index.php?route=product/search&search=neveklov> [6. února 2017]

⁹² Zdroj – vlastní foto

ZÁVĚR

Práce se věnuje přípravě a realizaci výstavy s tematikou židovského osídlení a jeho násilného ukončení v období 2. světové války na Neveklovsku. Jejím cílem bylo navrhnout, připravit a zrealizovat výstavu na toto téma. A nejen to, šlo o oživení historie v širším měřítku, neboť veřejnost měla být zavedena i do míst, která dávno upadla v zapomnění. I když záměr byl zcela jistě správný a přínosný, realizace se ukázala obtížná z důvodu finanční náročnosti. Tento problém pomáhají v současnosti vyřešit granty poskytované různými společnostmi.

S cílem připravit a uspořádat výstavu tedy velice úzce souvisí i cíl v podobě přípravy, podání a realizace grantu. Žádost o grant byla v září 2017 podána k Nadaci O2 program SmartUp. Ve stejné době již také započala příprava plánované výstavy. Byl osloven pan vikář Sboru Církve bratrské v Praze 1 - stanice Neveklov pan Tomáš Trávníček, který je nakloněn aktivitám umožňujícím dotek s tajemnem, dobou dávno minulou, s církví. Dále byl osloven pan starosta Města Neveklov Ing. Jan Slabý. Oba nápad podpořili a přislíbili pomoc, bude-li třeba.

Program SmartUp nabízí v 1. fázi možnost získat 30.000,- Kč. V žádosti je třeba plán specifikovat, uvést jeho název, cíl, obsah, zapojené soby, časové vymezení – fáze přípravy a realizace, oslovenou skupinu obyvatelstva, rozpočet a uvést nadstavbu, existuje-li. Grant je určen pro lidi ve věku 15–35 let, přičemž nejméně jedné osobě musí být více než 18 let. Schvalování žádostí probíhá ve dvou krocích. Jednak projekty usilují ve veřejném hlasování o udělení tzv. Divoké karty, kdy neúspěšnější projekt získává finanční podporu bez ohledu názoru odborné komise, jednak rozhoduje odborná komise, která vybírá nejzdařilejší projekty a ty jsou následně finančně podpořeny. Tato žádost byla podpořena rozhodnutím odborné komise 5. 11. 2017.

Ani v tuto chvíli však nebyl přísun financí jistý, neboť další podmínkou pro jejich získání byla účast na společném vzdělávacím kurzu od Nadace O2 SmartUp. Ten proběhl 1. – 2. 12. 2017 v Deštném v Orlických horách. Jeho cílem bylo pomoci skupinám v různých tématech, ať už to v komunikaci s okolím, osobnostním rozvojem nebo projektovém řízení či týmovou spoluprací. Jednalo se o propojení teorie s praxí. Součástí kurzu byly také rady a nápady, jak by dané projekty mohly vypadat. Hlavní důraz byl kladen na komunikaci s neznámými lidmi, zmírnění stresu a nácvik komunikace. Vedení jednotlivých částí kurzu organizovala Prázdninová škola Lipnice, tj. nezisková nevládní organizace, která usiluje o všestranný rozvoj osobnosti člověka především pomocí principů zážitkové pedagogiky. Poprvé se zde představili tutoři projektů od O2 a navázali spolupráci se členy týmů daných projektů. Tutorem tohoto projektu se stal Vladimír Fiala od společnosti O2.

Protože se výstava měla uskutečnit v budově dnes již téměř zapomenuté, ale z historického hlediska velice cenné, v neveklovské synagoze (synagoga byla volena záměrně, aby byla znovu objevena veřejností, ale aby byla zejména podpořena idea jejího znovuzrození, opravy, zpřístupnění – nadstavba projektu), bylo třeba doplnit ještě souhlas majitele objektu s jejím

uspořádáním. Tento souhlas nemohl udělit pan vikář Trávníček, bylo třeba oslovit Židovskou obec, tentokrát přímo pana ředitele s žádostí o udělení souhlasu. Poté, co byl zaslán a následně předán Nadaci O2, byly na účet poukázány peníze a započala samotná příprava výstavy.

Ta vyžadovala zajištění prostředků pro samotnou expozici - korkové paravány, na které bude umístěna expozice výstavy, shromáždění materiálů od veřejnosti (která byla oslovena prostřednictvím místních médií), ale i zajištění doprovodného programu, kterým je odborná přednáška Mgr. Michala Sejka, ředitele Okresního archivu Benešov, na téma Židé v toku času, vystoupení sboru ZŠ Jana Kubelíka Neveklov pod vedením Ing. Marie Šaffkové, který si připraví i několik židovských písní či ochutnávka židovských pokrmů. Bylo třeba dořešit detaily výstavy s panem Tomášem Trávníčkem a také s panem starostou Ing. Janem Slabým – přesun a umístění židlí pro návštěvníky a stolů pro expozici i nabídku pokrmů, zavedení elektrické energie a vytápění synagogy. Rovněž bylo třeba vytvořit pozvánku a informaci o výstavě předat veřejnosti. V této souvislosti byla opět oslovena místní média a prostřednictvím místního infokanálu – SMS zpráv MěÚ Neveklov byla zpráva rozeslána. Dále byla zveřejněny pozvánky na vývěskách, v místním infocentru i prostřednictvím společnosti Posázaví.

Součástí expozice jsou informace o historii synagogy, místního židovského hřbitova, o vývoji osídlení obce židovskými obyvateli, informace o židovském náboženství i životním stylu, fotografie předmětů, které byly nacisty odvezeny ze zdejší synagogy a nyní jsou v Židovském muzeu, fotografie domů, kdy bydlely židovské rodiny, ale i exponáty připomínající dobu Protektorátu – bankovky, pracovní knížky a další dokumenty. Tisk materiálů byl zajištěn ve firmě Agrodat v Benešově a částečně v Obchodní akademii Neveklov. Tyto materiály jsou rozmístěny na paravánech, případně v prosklených závěsech. Během jejich získávání ať již v Okresním archivu Benešov či u pamětníků byly objeveny velice zajímavé skutečnosti – přesné počty obyvatel i přímá vzpomínka na konec osídlení touto komunitou. Pamětník pan Škarvan byl již jediný, kdo byl ochoten o době Protektorátu hovořit, kdo si pamatoval souvislosti. Byl nesmírně vděčný za to, že své vzpomínky mohl předat. Velice zajímavé informace byly nalezeny rovněž v Židovském muzeu v Praze. Ukázalo se, že v jeho depozitáři se nachází velmi mnoho dokumentů a předmětů z Neveklova. Paradoxně za tuto skutečnost „vděčíme“ období Protektorátu. V letech 1942–1944 byli obyvatelé Neveklovska postupně vysídlováni. Hitler zde zneužil zákona z 1. republiky, který umožnil vysídlit obyvatelstvo z důvodu zřízení vojenského cvičiště. Cvičiště jednotek SS zde na části území skutečně vzniklo, ale nacházely se tady i koncentrační tábory. Ve skutečnost však byl nacvičován hromadný odsun slovanského obyvatelstva. Při tomto vysídlování Němci cenný majetek neničili, naopak vše pečlivě sepsali, označili a uložili. Díky tomu máme dnes možnost vidět, co všechno Neveklov v minulosti skrýval. Zapůjčení předmětů je velice obtížné, vyřízení žádosti trvá mnoho měsíců a vše je zpoplatněno. Proto byla volena možnost vystavit alespoň fotografie. I zde byla služba zpoplatněna, avšak časově i finančně se ukázala jako dostupná. Také bylo zjištěno, že části svitků z Neveklova se nacházejí v českých komunitách v zahraničí – Velká Británie, USA, Austrálie. I tato místa byla zkontaktována, avšak bez úspěchu.

Spolupráce byla navázána i se základní školou, jejíž žáci vystoupí v průběhu vernisáže s židovskými písněmi. I tento nenásilný způsob, kdy v rámci zájmové činnosti děti získávají nové informace, je velice cenný. Navíc vystoupení dětí přivede jako diváky i dospělé. Aby si pak veřejnost dokázala ještě více představit, čím a jak moc se Židé odlišují jako etnikum, byla domluvena doprovodná přednáška, kterou povede ředitel Okresního archivu Benešov Mgr. Michal Sejk, a dále i ochutnávka tradičních židovských pokrmů, kterou zajišťuje židovská komunita z Prahy. Po celou dobu vernisáže pak tito lidé budou připraveni zodpovědět jakékoli dotazy veřejnosti.

Na výstavu byli pozváni čestní hosté – zástupci společnosti Matana a. s. a Židovské obce, vedení místních škol, zástupci místních spolků a organizací, starostové zdejšího mikroregionu, zástupce nadace O2, ale i regionální deník.

Vernisáž výstavy s doprovodným programem je plánována na 28. 3. Zpřístupněna pak bude v období Velikonoc a následně bude přesunuta ze synagogy do Informačního centra Neveklov. Součástí bude dobročinná sbírka na rekonstrukci a opravu synagogy.

Bohužel do práce nemůže být zahrnuta informace o samotné realizaci a průběhu výstavy, neboť termín odevzdání práce je stanoven na 26. 3. 2018.

Následně bude sepsána zpráva, dojde k zúčtování nákladů a jejich doložení Nadaci O2. Zakoupené korkové paravány budou darovány střední škole k dalšímu využití. Tak bude ukončen grant nadace O2 SmartUp, je však naděje, že s tímto koncem započne i něco nového... znovuoživení zdejší synagogy, která se dočká rekonstrukce a stane se důstojným místem pro realizaci třeba výstav, historických přednášek či koncertů. Ale hlavně – bude opět existovat a zdejší obyvatelé i turisté, kterých je v našem kraji hodně, budou mít co obdivovat.

ZDROJE

<https://www.o2smartup.cz>

<https://www.o2smartup.cz/pravidla/>

http://www.matana.cz/index.php?option=com_contact&view=contact&id=1&Itemid=54

<http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=1181>

<http://dotace-jednoduse.cz/co-je-to-grant/>

<http://collections.jewishmuseum.cz/>

<http://emoney1.webnode.cz/news/co-je-dotace/>

<https://student.finance.cz/zpravy/finance/284596-granty-jak-to-funguje/>

<https://student.finance.cz/zpravy/finance/284596-granty-jak-to-funguje/>

<http://collections.jewishmuseum.cz/index.php>

<http://www.svetova-nabozenstvi.cz/judaismus/>

<https://www.fzo.cz/judaismus/historie/>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Tóra>

PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1

BITAROVEC Martin – Židovské etnikum na Neveklovsku; ročníková práce – OA Neveklov 2017

Školení od O2 → vzdělávací kurz

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1 – Logo Nadace O2
- Obr. č. 2 – Druhy podpořených projektů SmartUp
- Obr. č. 3 – Logo akciové společnosti Matana
- Obr. č. 4 – Fotografie účastníků vzdělávacího kurzu
- Obr. č. 5 – Svitek Tóry s ukazovátkem zvaným jad
- Obr. č. 6 – Davidova hvězda
- Obr. č. 7 – Plánek městečka z roku 1727
- Obr. č. 8 – Vstup na židovský hřbitov – dříve
- Obr. č. 9 – Vstup na židovský hřbitov – dnes
- Obr. č. 10 – Nápis nad bránou židovského hřbitova „Z prachu v prach“ – dnes
- Obr. č. 11 – Synagoga
- Obr. č. 12 – Synagoga – přestavba na zemědělský sklad – dříve
- Obr. č. 13 – Synagoga – dnes
- Obr. č. 14 – Pohled na synagogu – dříve
- Obr. č. 15 – Pohled na synagogu – dnes
- Obr. č. 16 – Synagoga – pohled na dámskou galériu – dříve
- Obr. č. 17 – Synagoga – pohled na dámskou galériu – dnes
- Obr. č. 18 – Pohled na oltář a tóru – dříve
- Obr. č. 19 – Pohled na oltář – dnes
- Obr. č. 20 – Pohár ze synagogy
- Obr. č. 21 – Opona synagogální
- Obr. č. 22 – Pokrývka
- Obr. č. 23 – Plášťík na Tóru
- Obr. č. 24 – Plášťík na Tóru
- Obr. č. 25 – Opona
- Obr. č. 26 – Opona
- Obr. č. 27 – Ukazovátko na Tóru
- Obr. č. 28 – Rituální kořenka
- Obr. č. 29 – Die Grossen, Gelehrten Rabbiner Israels
- Obr. č. 30 – Pohár
- Obr. č. 31 – Dům rodiny Herzovy – dříve
- Obr. č. 32 – Dům rodiny Herzovy – dnes
- Obr. č. 33 – Dům rodiny Šťastných – dříve
- Obr. č. 34 – Dům rodiny Šťastných – dnes
- Obr. č. 35 – Dům rodiny Roubíčkovy – dříve
- Obr. č. 36 – Dům rodiny Roubíčkovy – dnes

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 – Přihláška projektu, programu SmartUp
- Příloha č. 2 – Žádost o souhlas s konáním akce v synagoze
- Příloha č. 3 – Souhlas o konání akce v synagoze Neveklov
- Příloha č. 4 – Zmocnění pana Malého k zastupování společnosti Matana a.s.
- Příloha č. 5 – Náčrt výstavy
- Příloha č. 6 – Zálohová faktura na korkové paravany
- Příloha č. 7 – Mapa Izraele
- Příloha č. 8 – Počet židovského obyvatelstva v českých zemích – Tabulka č. 1
- Příloha č. 9 – Sčítání obyvatelstva v Neveklově roku 1927
- Příloha č. 10 - Ceny v Neveklově k 1. srpnu 1927
- Příloha č. 11 – Pohled Neveklova

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Příhláška projektu, programu SmartUp

Příhláška projektu, programu SmartUp Realizovaný projekt v předchozí úrovni Jak skončil Váš předchozí projekt Název projektu: Historie promlouvá Anotace - hlavní myšlenka projektu: Myslím, že hlavní myšlenku našeho projektu vystihují slova pana Arnošta Lustiga, který za 2. světové války přežil koncentrační tábor: „Kdo nezná svoji historii, je odsouzen k tomu si ji zopakovat“ Popis projektu: Cílem projektu je připomenout historii našeho města prostřednictvím autentických materiálů o Neveklousku za 2. světové války. Přidanou hodnotou bude ještě část pojednávající o historii a osudech židovského obyvatelstva v této pohnuté době. Neveklousko bylo vystřelováno, bylo zde zřízeno civilistické SS. Pamětníci v současné době pomalu odcházejí a jejich vzpomínky s nimi. Je však třeba historii připomenout i nám mladým. Autentické materiály jsou proto se souhlasem majitelů prezentovány veřejnosti prostřednictvím výstavy, která bude uspořádána v místní synagoze. Dále ji bude možno zapůjčit do základních a středních škol v okolí. V rámci projektu proběhnou tedy rozhovory s pamětníky, které budou zdokumentovány, autentické dokumenty (vyhlásky, fotografie, deníky), které nám veřejnost zapůjčí, budou zdigitalizovány, popsány a uspořádány ve výstavní expozici. V poslední fázi projektu bude veškerý takto připravený materiál zpřístupněn pro veřejnost. Tím, že bude výstava umístěna ve sdejší (dnes již „ztracené“) synagoze, otevřeme další léta a tím je její zachrana - obnova, rekonstrukce, její zpřístupnění veřejnosti. SMART přidaná hodnota = originalita projektu: V rámci projektu bude nejen připomenuta historie, ale bude navázána mezigenerační komunikace, otevře se prostor pro spolupráci nás mladých s místními pamětníky, spojky i městským úřadem. V neposlední řadě dnes již nepoužívanou synagogu „probudíme k životu“. Je váš SmartUp projekt součástí většího projektu: ne Součástí většího projektu, popište jakého většího projektu: Zaměření projektu: Multikulturní oblast Zaměření projektu ostatní:		Analýza cílové skupiny, jejich potřeb a prostředí Komunikační plán projektu Budoucnost a udržitelnost projektu Příloha projektu: Webová prezentace projektu Facebooková prezentace projektu Místo realizace projektu (kraj): Středočeský kraj Místo realizace projektu (okres): Benešov Místo realizace projektu (obec): Neveklav Začátek realizace projektu: 01.01.2018 Konec realizace projektu: 25.03.2018 Celkový rozpočet projektu: 30000 Rozpočet požadovaný v rámci programu SmartUp: 30000 Rozpočet kofinancovaný z jiných zdrojů: 0 Z jakých zdrojů plánujete projekt kofinancovat: Odkud jste se o SmartUp dozvěděli: škola Seznámení se SmartUp (kde jste se se s programem SmartUp seznámili?): Silné stránky:
--	--	--

1. Fáze 5. položka rozpočtu položka rozpočtu - Číslo: 1000 položka rozpočtu - Detail položky: Občerstvení 2. Fáze projektu fáze - Do: 18.02.2018 fáze - Od: 29.01.2018 fáze - Kdo,co: fáze - Popis: Poskytnuté materiály, bychom zpracovali, naskenovali a připravili na pozdější velkoformátový tisk. fáze - Název: Zpracování materiálu 3. Fáze projektu fáze - Do: 25.02.2018 fáze - Od: 18.02.2018 fáze - Kdo,co: fáze - Popis: Zajištění potřebných věcí k realizaci výstavy (velkoplošný tisk, výstavní plochy, menší občerstvení pro návštěvníky a hosty...) fáze - Název: Příprava výstavy 4. Fáze projektu fáze - Do: 21.03.2018 fáze - Od: 25.02.2018 fáze - Kdo,co: fáze - Popis: Poslední dokončovací úpravy výstavy. Úprava a příprava synagogy (místa, kde se bude výstava konat), dekorace, příprava výstavního materiálu... fáze - Název: Realizace výstavy a poslední úpravy	5. Fáze projektu fáze - Do: 25.03.2018 fáze - Od: 22.03.2018 fáze - Kdo,co: fáze - Popis: Dny konání výstavy s doprovodným programem (vyprávění pamětníků) fáze - Název: Výstava
---	--

1. Fáze 5. položka rozpočtu

položka rozpočtu - Částka 1000
položka rozpočtu - Detail **Občerstvení**
položky

2. Fáze projektu

fáze - Do 18.02.2018
fáze - Od 29.01.2018
fáze - Kdo,co
fáze - Popis Poskytnuté materiály, bychom zpracovali, naskenovali a připravili na pozdější velkoformátový tisk.
fáze - Název Zpracování materiálu

3. Fáze projektu

fáze - Do 25.02.2018
fáze - Od 18.02.2018
fáze - Kdo,co
fáze - Popis Zajištění potřebných věcí k realizaci výstavy (velkoformátový tisk, výstavní plochy, menší občerstvení pro návštěvníky a hosty...)
fáze - Název Příprava výstavy

4. Fáze projektu

fáze - Do 21.03.2018
fáze - Od 25.02.2018
fáze - Kdo,co
fáze - Popis Poslední dokončovací úpravy výstavy. Úprava a příprava synagogy (místa, kde se bude výstava konat), dekorace, příprava výstavního materiálu...
fáze - Název Realizace výstavy a poslední úpravy

5. Fáze projektu

fáze - Do	25.03.2018
fáze - Od	22.03.2018
fáze - Kdo,co	
fáze - Popis	Dny konání výstavy s doprovodným programem (vyprávění pamětníků)
fáze - Název	Výstava

Příloha č. 2 – Žádost o souhlas s konáním akce v synagoze

Martin Bitarovec
Obchodní akademie Neveklov
Školní 303
257 56 Neveklov

Matana a.s.
p. Malý
Malá
110 00 Praha 1

Štupartská

646/1

Neveklov 9. ledna 2018

Žádost o souhlas s konáním akce v synagoze

Vážený pane Malý,

na základě předběžných jednání žádám o **udělení souhlasu s konáním kulturní akce v prostorách synagogy v Neveklově**, která proběhne v měsíci březnu tohoto roku. Jedná se o výstavu o Neveklovsku za 2. světové války, kdy hlavní část bude zaměřena na historii a osudy židovského obyvatelstva v této pohnuté době, dále plánujeme finanční sbírku pro synagogu a další doprovodný program, jako zpěv židovských písní či odbornou přednášku.

Tento souhlas je třeba pro poskytnutí grantu v rámci program SmartUp nadace O2 (IČ: 267 00 000 se sídlem Praha 4 – Michle, Za Brumlovkou 266/2, PSČ 14022; zapsaná v nadačním rejstříku u Městského soudu v Praze pod sp. zn. N 450).

Název mého projektu: Historie promlouvá, číslo projektu: 071S010;
<https://www.o2smartup.cz/projekty/detail/3147?page=16>

V současné době je projekt již schválen, poukázání financí je však podmíněno souhlasem vlastníka synagogy s konáním akce.

Předem děkuji za kladné vyřízení žádosti.

S pozdravem

Martin Bitarovec
student 4. ročníku Obchodní akademie Neveklov

Příloha č. 3 – Souhlas o konání akce v synagoze Neveklov

Správa nemovitostí
Židovské obce v Praze a Federace židovských obcí v ČR

MATANA a.s.

Malá Štupartská 1/646
110 00 Praha 1
tel.: 224 828 184-6
fax: 224 828 187

Detašované pracoviště :
Izraelská 1
130 00 Praha 3
tel.: 226 235 211-4
fax: 226 235 211
e-mail: sbh@matana.cz
www.pamatky.kehilaprag.cz

Martin Bítarovec
Obchodní akademie Neveklov
Školní 303
257 56 Neveklov

Vaše značka	Naše značka	Vyřizuje	Datum
Věc:		tel.: 226 235 214 604 234 136	15.1.2015

Neveklov synagoga, souhlas Židovské obce v Praze, Maiselova 250/18, 110 00 Praha 1, IČ: 00445258, vlastníka objektu, s pořádáním kulturní akce

V zastoupení vlastníka **synagogy v Neveklově**, budovy čp. 24 v ul. Táborská, na pozemcích st. parc.č. 197 a 196, tímto potvrzují, že souhlasíme s uspořádáním kulturní akce – výstavy o Neveklovsku za 2. světové války, která by se konala v prostorách tohoto objektu. Souhlasíme s tím, aby výstava byla zároveň spojena s doprovodnými programy, především komorní hudbou, odbornými přednáškami, apod.

Termín pořádání akce předpokládáme v 1. pololetí r. 2018.

Tento souhlas je vydáván nositeli projektu: Historie promlouvá, číslo projektu: 071S010, **Martinu Bítarovcovi**, jako příloha k jeho žádosti o poskytnutí grantu v rámci programu SmartUp nadace O2 (IČ: 267 00 000 se sídlem Praha 4 – Michle, Za Brumlovkou 266/2, PSČ 140 22).

Za organizaci kulturní akce tímto žadateli děkujeme.

S pozdravem,

Ing. Mojmír Malý
Matana a.s. – člen představenstva

MATANA a.s.
Malá Štupartská 1/646
110 00 PRAHA 1

Souhlas – poštou a e-mailem

Přílohy - kopie komisionářské smlouvy na jejímž základě je Matana a.s. oprávněna provádět správu nemovitostí ve vlastnictví Židovské obce v Praze
- zmocnění

DIČ: CZ 41691211
ID datové schránky: kj2rafe

IČ: 41691211

Bankovní spojení: ČS a.s., Praha 4
č.ú.: 1936566399/0800

Příloha č. 4 – Zmocnění pana Malého k zastupování společnosti Matana a.s.

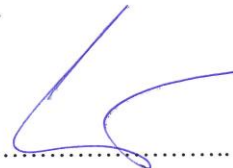
V Praze 27.2.2017

Z M O C N Ě N Í

Zmocňujeme tímto pana **Ing. Mojmíra Malého**, nar. 16.5. 1959, aby zastupoval **a.s. Matana**, Malá Štupartská 646/1, 110 00 Praha 1, IČ : 41691211, ve všech grantových a správních řízeních, jichž je tato společnost, nebo jí zastupované církevní právnické osoby **Židovská obec v Praze** a **Federace židovských obcí v ČR**, účastníkem. Jmenovaný je oprávněn ke všem úkonům podle správního řádu, stavebního zákona včetně zvláštních, prováděcích a souvisejících předpisů, je oprávněn svým jménem podepisovat písemná podání, odvolání, vyjádření, čestná prohlášení, žádosti o vyjádření, smlouvy, dohody apod. Je zmocněn k jednání s orgány státní správy, orgány krajských, městských a obecních úřadů, s orgány státní památkové péče, ústředními státními orgány i se všemi dalšími účastníky uvedených řízení. Je oprávněn svým jménem podepisovat žádosti o granty, dotace a finanční příspěvky na obnovu kulturních památek, nebo jiných movitých a nemovitých věcí kulturní povahy, vyřizovat, podepisovat a předkládat jejich závěrečná vyúčtování. Je zmocněn zastupovat **a.s. Matana** při schvalování a realizaci záměrů oprav, stavebních úprav, rekonstrukcí a restaurování nemovitostí, nebo věcí movitých, které jsou ve vlastnictví **Židovské obce v Praze**, se sídlem v Praze 1, Maiselova 18/250, IČ 00445258, nebo **Federace židovských obcí v ČR**, se sídlem v Praze 1, Maiselova 18/250, IČ 00438341, jejichž správu **a.s. Matana** vykonává na základě komisionářských smluv, nebo speciálních plných mocí, jakožto i ve všech řízeních, směřujících k vydání závazných stanovisek ve smyslu § 14 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

.....
Ing. František Tomášek BSc.
předseda představenstva a.s. Matana

.....
Ing. Zdeněk Skála
člen představenstva a.s. Matana

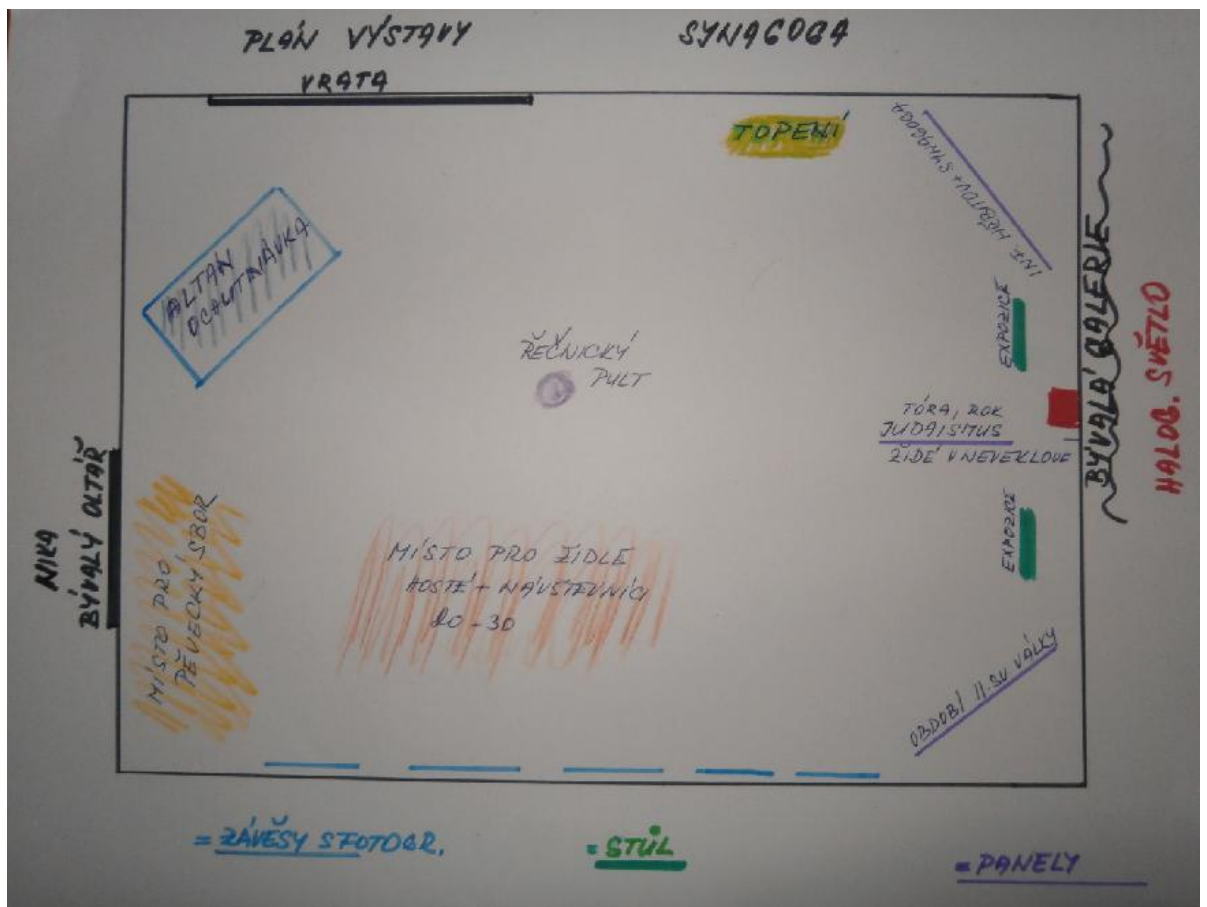
MATANA a.s.
Malá Štupartská 1/646
110 00 PRAHA 1
4

Zmocnění v uvedeném rozsahu přijímám :

.....
Ing. Mojmír Malý
člen představenstva a.s. Matana

Příloha č. 5 – Náčrt výstavy

Příloha č. 7 – Mapa Izraele

Zdroj: <http://www.mundo.cz/images/mapy/izrael-politicka.jpg>

Příloha č. 8 – Počet židovského obyvatelstva v českých zemích – Tabulka č. 1

Rok	Praha	Čechy, Morava, Slezsko
1067	5 250	-
1389	4 000	-
1546	1 000	2 000
1600	15 000	-
1702	11 618	23 300
1785	6 474	68 794
1846	8 067	110 642
1857	6 217	131 148
1869	13 056	139 034
1880	16 571	147 277
1890	17 470	139 803
1900	18 751	149 040
1930	35 425	117 551
1939	46 170	90 147
1945	-	15 000
1948	10 760	24 395
1950	3 433	5 500
1951	-	17 000
1968	-	15 000
1989	1 000	7 900
1999	1 500	2 700

Zdroj: PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1. - str. 637

Poznámka: rok 1950 – poslední sčítání, které registrovalo židovské náboženství

Příloha č. 9 – Sčítání obyvatelstva v Neveklově roku 1927

Od 1. prosince bylo provedeno sčítání lidu. Sčítacími komisari v Neveklově byli učitelé: Václav Andráš a Jaroslav Kudrna, revisorem řed. Em. Vědán.

Výsledek sčítání:

	<u>Město Neveklov</u>	<u>osada Dubovka</u>
Rim.-katolíků	478 - 48% -	30 - 55,55%
Čslovenských	423 - 42,47% -	23 - 42,6%
Čsbr.-evangelíků	16 - 1,6% -	— —
Žraelitů	27 - 2,71% -	— —
Bez vyznání	52 - 5,22% -	1 1,85%
<u>Všech obyvatelů</u>	<u>996</u>	<u>54</u>

Veřejná knihovna

Zdroj: vlastní foto; Kronika Neveklova

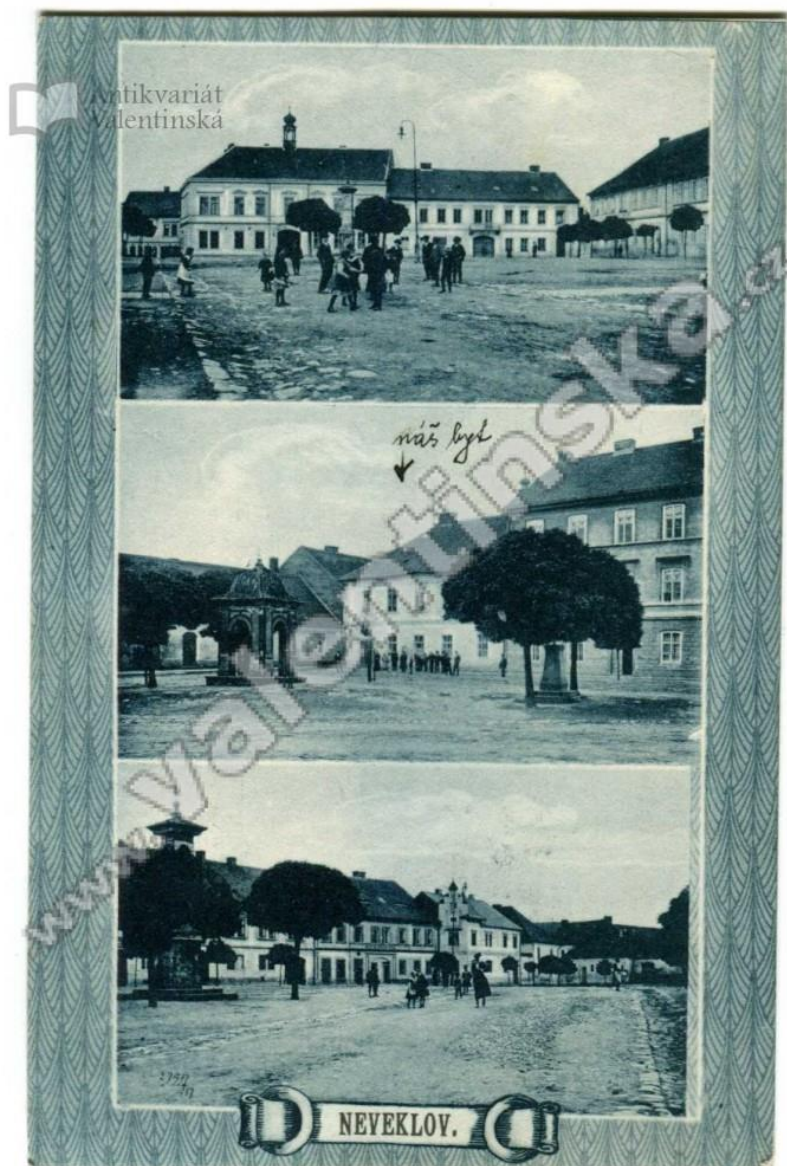
Příloha č. 10 - Ceny v Neveklově k 1. srpnu 1927

Ceny
k 1. srpnu 1927

1 kg cukru krystal. Kč 5.80, kostk. 6.-, tvaroh 5.-, brambory 1.60,
hovří maso 12-14, vepřové 15-16.-, telec 10-12, skop. 10-12,
sůl 2-10, sádlo amer. škr. 17, vepřové 16-18, máslo 25-26,
vzené maso 18-20, 1 houska 25 h, křesně 3.-, mouka
uherská 4.20, česká 4.10, č. 1. 3.70, pivo světlé 1l 2.40,
černé 2.80 přes ulici, petrolej 1l 2.-, mýdlo 1kg 8.-,
cibule 1.50-2.-, bramb. 1kg 18.-, párek 1kg 22.-,
salám pražský 13.-, šunkový 26.-, smetana 1l 1.50,
česnek 1kg 6.-, rajská jabl. 1kg 6.-, kedlubny 6 kusů 2.-,
křen 1kg 12.-14.-, okurky nakl. kopa 24.-, pór, kus 20,
řepa červená 1kg 1.50-2.-, salát hláv. kus 30, špenát
1kg 4.-5.-, želé hláv. 1kg 1.20 až 1.50, okurky sal. kus
1.50 až 3.-, kapusta kus 1.- až 1.50, hrušky 1kg 2.-,
umytý tuk 14.-, vejce kus 70.

Zdroj: vlastní foto; Kronika Neveklava

Příloha č. 11 – Pohled Neveklova

Zdroj: <https://www.valentinska.cz/index.php?route=product/search&search=neveklov>